

Димитър Вацов • Боян Знеполски
Милена Якимова • Теодора Тодорова

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 11. КЛАС

• КЛЕТ БЪЛГАРИЯ •

**КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ
за 11. клас**

© Димитър Вацов, Боян Знеполски, Милена Якимова, Теодора Тодорова, *автори*, 2020

© „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД, *издател*, 2020

ISBN 978-954-18-1600-4

Възпроизвеждането на това издание или на отделни негови части под каквато и да е форма без изричното писмено съгласие на „КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД е престъпление.

ВЪВЕДЕНИЕ

Уважаеми преподаватели,

Тази книга е съставна част от учебния комплект по гражданско образование за 11. клас на издателство „Клет България“ с марка „Булвест 2000“. Тя е създадена, за да подпомогне и улесни въвеждането на новия учебен предмет гражданско образование, който се предвижда да се реализира като задължителна подготовка по времето на втора гимназиална степен в 11. и 12 клас.

Авторският екип споделя идеята, че преподаването в часовете по гражданско образование трябва да става в съвместен диалог между ученици и преподавател, институции и социум. Наш приоритет при създаването на учебника е младите хора да са активни участници в този диалог, за да могат да осъществяват себе си като самостоятелни личности с високо гражданско самосъзнание, разбиращи своята значимост по отношение на съвместния живот на своята социална общност.

Затова в настоящата книга са предложени методически разработки на уроците, оформени в таблица, в които ще намерите както план на урочната единица, така и съдържателните ѝ акценти. Посочени са и опорни знания и умения, и основни понятия, които се актуализират и затвърдяват в учебния час. В помощ на пълноценната ви работа в графите „Допълнителни дейности“ и „Допълнителни задачи“ даваме предложения, които са тематично обвързани с учебника и съответните урочни единици и които съдържателно надграждат учебната работа.

Книгата за учителя съдържа и примерно тематично разпределение, което облекчава вашето планиране и съдейства за по-ефективното използване на учебния комплект. Разпределението заедно с включената в книгата учебна програма по гражданско образование в 11. клас на МОН ще улесни и подкрепи вашата работа.

Гражданското образование в средното училище е дисциплина, която изисква динамичен учебен процес, съобразен както със съвременните нагласи на младите хора, така и с културната и социалната среда. Затова методиката, предложена в книгата за учителя, е изградена около диалога: между учениците и учителя, между миналото и настоящето, между обществото и личността, между публиката и твореца, между човека и природата.

Авторският колектив работи отговорно, с мисъл и ангажимент в името на това да въвличем нашите читатели в значимостта и актуалността на гражданската проблематика. Представените насоки са само възможност за осъществяване на учебното и гражданско съдържание.

Надяваме се, че работата с учебния комплект ще ви вдъхнови, насърчи и мотивира да осъществявате себе си в клас по възможно най-ефективен начин.

От авторите

СЪДЪРЖАНИЕ

ОСОБЕНОСТИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ В 11. КЛАС.	5
ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ, НАЧИН НА РАБОТА И СТРУКТУРА НА УЧЕБНИЯ КОМПЛЕКТ	6
ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРЕДИМСТВАТА НА УЧЕБНИЯ КОМПЛЕКТ.....	9
ПЕДАГОГИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ, ЗАЛОЖЕНА ПРИ РАЗРАБОТВАНЕТО НА УЧЕБНАТА СИСТЕМА ЗА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 11. КЛАС.	10
МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ И РАЗРАБОТКИ НА УРОЦИТЕ	12
ГОДИШНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 11. КЛАС	34
УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 11. КЛАС.	45
ОТГОВОРИ НА ВЪПРОСИТЕ ОТ ТЕСТОВЕТЕ В УЧЕБНИКА	51
ПРИЛОЖЕНИЯ	52

ОСОБЕНОСТИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ В 11. КЛАС

Учебната програма по гражданско образование за 11. клас се явява първа част на гражданското образование, което трябва да се осъществи в 11. и 12. клас на втора гимназиална степен. Основните цели на обучението по този учебен предмет са насочени към личностното развитие и подготовката на младия човек за социална реализация чрез познаването, владееенето и защитата на човешките и гражданските права и свободи, съобразени със законите на демократичното общество. Гражданското образование подпомага развитието и утвърждаването на ученика като гражданин на Република България и на Европейския съюз и като личност, която:

- е свободна и способна да взема отговорни решения за себе си и за другите;
- познава и отстоява своите права, свободи и отговорности;
- има осъзнати отношения с държавата и обществото;
- е активен участник в социални събития и има мотивация за позитивна промяна.

Съдържанието обхваща три области на компетентност: „Гражданите, политиката и демокрацията“, „Граждани, права и отговорности“ и „Идентичности и различия в обществото“ и е структурирано съответно около тези основни теми.

Учебната програма е съобразена с ключови международни и национални документи като: Всеобщата декларация за правата на човека, Конвенцията за правата на детето, Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, Европейската референтна рамка за ключови компетентности, Конституцията на Република България.

Приоритет е обосноваването, придобиването и изграждането на следните комплексни социални и граждански компетентности:

- критическо мислене и рационална аргументация;
- конструктивно участие в диалог и дебат;
- вземане на решения;
- решаване на проблеми;
- мирно решаване на конфликти;
- изграждане и поддържане на общности от съмишленици, създаване и управление на проекти;
- конструктивно общуване в различни контексти и социални среди;
- отговорно и информирано участие в социалния и политическия живот на страната;
- медийна грамотност.

Те се развиват в часовете по гражданско образование, но тяхната реализация е възможна и необходима и в други съдържателни области. Тези компетентности са въведени и упражнявани в цялата първа гимназиална степен от предметите философия, история и цивилизации, география и икономика, затова и актуализацията на знанията, както и опорните знания и умения са взаимствани най-вече от тези три програми.

Акцент в тази учебна програма е практическото приложение на наученото в първа гимназиална степен. Затова времето, предвидено за уроци за практически дейности, е повече, отколкото уроците за нови знания, спрямо общия брой часове в програмата. От 36 учебни часа за учебна година времето е разпределено както следва: 34% – за нови знания, за практически дейности и упражнения – 50%, за обобщение – 8%, за контрол и оценка на знанията (вкл. входно и изходно равнище) – 8%. При формите на оценяването съотношението също отразява очакването да се отчита и участието на ученика в групите и практическите дейности.

Организацията на обучението по гражданско образование в 11. клас се основава на интерактивни методи и техники на преподаване (дебати и дискусии, учене чрез изследване, учене чрез практика, учене чрез преживяване, решаване на казуси, разработване на проекти).

Урочните единици покриват знанията по трите глобални теми и планираните практически умения във връзка с познавателните и функционалните компетентности:

- изработване на социално, общностно и/или личностно значим проект с цел позитивна промяна в училищната среда и местната общност;
- проучване на проблеми на демократичното общество и ролята както на отделната личност, така и на общността за тяхното решаване;
- анализ на ролята на гражданина в демократичните процеси и работа по конкретни казуси, близки до средата и всекидневието на учениците;
- осъществяване на информиран избор и създаване на възможности за личностна реализация.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ, НАЧИН НА РАБОТА И СТРУКТУРА НА УЧЕБНИЯ КОМПЛЕКТ

Учебният комплект по гражданско образование на издателство „Клет България“ – „Булвест 2000“ предоставя разнообразни възможности за реализация на учебния процес. На първо място това е представянето на учебния материал като възможност, чрез която могат да се срещат теория с практика. Учебното съдържание е изградено така, че ключовите понятия от учебната програма да бъдат интерпретирани в историко-социологичен прочит. Не са забравени и правните основания за тълкуването им.

Друга възможност е създаването на интегративни връзки, чрез които може да се поднесе учебното съдържание по предмета гражданско образование – основен принцип, залегнал в разработката на урочните единици.

Учебният комплект включва: учебник, електронен вариант на учебника и книга за учителя. Неговите части взаимно се допълват и са предпоставка за постигането на образователните стандарти по учебната програма. Изграждането и осмислянето на гражданската и социална култура, развитието на младите хора като осъзнати личности и граждани предпоставят използването на съвременни методики на преподаване, включени в разработването на урочното съдържание.

Приоритет при разработката на комплекта е постигането на следните резултати: диалог, изработване на критична позиция, насърчаване на творческото мислене, обвързано с актуални социални теми от нашето съвремие, обсъждане на различни гледни точки, богата визуализация, подпомагащи въпроси за осмисляне на учебното съдържание, интерактивност и развитие на функционални и познавателни компетентности.

Учебникът е съобразен с утвърдената учебна програма, която е изградена около три основни теми:

1. Гражданите, политиката и демокрацията
2. Граждани, права и отговорности
3. Идентичности и различия в обществото

При изграждането на уроците авторите си поставиха за цел да покажат социално-историческите предпоставки за съвременната ситуация, но и да демонстрират и модерни интерпретации на нашето настояще. Приоритет бе да не се отделяме от практическия прочит на това настояще. Всеки урок тръгва от съпоставка на факти, документи и съвременна ситуация. Така младите хора възприемат модел на анализ и развиват умения за критическо мислене и обосноваване на личната позиция. Ценността на личната позиция, свободата на избора, правата на човека и гражданското самосъзнание, равноправното участие на всеки един от нас в социалния диалог, върховенството на закона и осмислената връзка между граждани и държава биват надграждани и затвърждавани не само от основното съдържание на урочната статия, но и от различни рубрики като „Анализирайте“, „Разиграйте“, „Потърсете“ и „Идея за проект“, които са подбрани в най-ефективна смислова връзка по отношение на всеки един урок.

Под рубриката „Анализирайте“ са подбрани задачи, които предполагат решение, което всеки ученик може да намери чрез анализ на предварително предоставена му информация. Под рубриците „Разиграйте“ и „Дискутирайте“ са формулирани задачи, които предполагат учениците по различни теми и проблеми да реализират ролеви игри или дискусии. При рубриката „Потърсете“ ще намерите задачи, които предполагат учениците да извършат самостоятелно проучване по дадена тема. Под рубриката „Идея за проект“ ще откриете задачи, в които, най-често под формата на домашна работа, учениците трябва да създадат проект за решаване на обществен проблем чрез промяна на училищната и социалната среда. Взети заедно, рубриците дават възможност за анализ, творчество, решаване на казуси, симулативно разиграване, работа с документи, екипно разработване на проекти, полезни и значими за общността на младите хора (училищна общност, община, семейство, гражданска организация и държава).

Включеното в учебника учебно съдържание следва напълно определените по учебна програма часове за обучение по гражданско образование в 11. клас. За **уроците за нови знания** са отделени 34% от общия брой часове. Учебното съдържание в тях е систематично подредено в 12 основни теми, които отговарят на учебните стандарти и изпълняват съдържателните изисквания на учебната програма. Съдържанието на тези нови теми е подредено, както следва:

1. Свобода и индивидуални права
2. Демокрацията
3. Злоупотреби с демокрацията и граждански корективи
4. Публичност, медии, образование
5. Раждането на модерния гражданин
6. Политически, социални и културни права

7. Институции, гарантиращи правата на човека
8. Гражданското общество като условие и ресурс на демокрацията
9. Групова, национална и европейска идентичност
10. Малцинство и гражданско общество
11. Произход и идентичност на етническите малцинства
12. Нашите лични и колективни идентичности. Какво е да си пълнолетен

В първата част се проследяват развитието на идеята за демокрация, различните видове демокрация, видове държавно управление, властта като функции, легитимност и механизми за осъществяване; значимостта на гражданската активност като елемент в управлението; ролята на неправителствените организации и гражданите като коректив на властта; мястото на медиите и информацията като своеобразна власт и посредник в нашето съвремие.

Втората част е посветена на: философската и социална обосновка за човешките права, тяхната класификация и защита; гражданинът като носител на права и отговорности; създаване и организация на гражданското общество.

Третата част изследва формирането на идентичностите; механизмите на взаимодействие на различните общности; обособяването на малцинства, защитата на малцинствените права; Аз-ът като среща на индивидуална и колективна идентичност.

Уроците за нови знания дават възможност да се преговори и надгради овладяното и наученото в 10. клас в часовете по философия. Тези уроци са пример за актуален прочит на съвременна проблематика. Чрез тях учениците не само се запознават с нея, но получават и модел, по който да изградят собствена модерна интерпретация на света и собственото им място в него. В тях е откриваема онази смес от философия, социология, право, история и други обществени и хуманитарни науки, които са задължителни елементи от гражданската компетентност на съвременния човек. Богати илюстрации, подпомагащи въпроси и инфограми ориентират ученика и го насърчават в овладяване на урочното съдържание.

Часовете за **упражнения и практическа дейност** превишават процентно часовете за нови знания – 50% от всички часове по програма.

Уроците за проверка на знанията включват отворени и затворени въпроси, които допринасят за покриване на образователните стандарти, заложили от учебната програма.

Те са общо 18 и дават възможност логически да се надградят ключовите понятия в образователната програма; да се развият съответните практически и функционални умения. Тяхната подредба следва съдържанието на уроците за нови знания. Структурирани са в следните теми:

1. Личността и нейната свобода
2. Права на човека и права на гражданина (Конституция)
3. Видове представително управление (Конституция)
4. Право, власт и легитимност
5. Граждански противодействия на злоупотребата с властта
6. Stop Fake!
7. Информация, комуникация и гражданско участие
8. Модели на гражданството
9. Гражданството – национално или отвъд националните граници
10. Разбиране на гражданските права
11. Има ли нужда да защитавам гражданските си права
12. Границите на гражданското общество
13. Демократическият парадокс
14. Осмисляме себе си – национална и европейска идентичност
15. Човешко достойнство и общество
16. Участваме в конструктивен диалог
17. Малцинства и стереотипи
18. Защо жертвите на насилие мълчат

Различни рубрики, включени в уроците за практическа дейност, като: „Анализирайте“, „Разиграйте“, „Потърсете“, „Дискутирайте“ и „Идея за проект“ провокират учениците да анализират, работят с исторически извори, правни документи, да дискутират, интерпретират, да влязат в симулация, която им предоставя възможност да видят чуждата гледна точка, да решават казуси, да овладеят умения и компетентности за работа в екип, да взимат адекватни и устойчиви решения и да планират и осъществяват този план в обществено значими проекти. Така в тях се насърчават развитието и синхронизирането на редица знания, умения и компетентности като критическо и творческо мислене.

Като цяло тези урочни единици предоставят разнообразни варианти на методическо изграждане. Методиката на тяхното възпроизвеждане включва иновативно и интерактивно реализиране, което подпомага преподавателя да подбере най-точния подход за представяне на учебното съдържание спрямо интересите и нивото на неговата аудитория. Допълнителните материали, интерактивните упражнения както и универсалното и съвременно поднасяне на учебното съдържание улесняват преподаването на материала, независимо дали ще бъде в присъствена, или в дистанционна форма на обучение.

Уроците за контрол и оценка на знанията са 3 (включително за регистриране на входно и изходно равнище на знанията). Те са разработени в тестова форма от смесен тип. В тях се включват въпроси, свързани с различни нива на усвояване на знанията, като част от въпросите са затворени, т.е. ученикът трябва да посочи един верен отговор. Друга част от тях са отворени и чрез тях може да се проследи степента на обособяване на функционалните и практическите компетентности като: обосновка на лично мнение и интерпретиране, откриване на проблематика, осмисляне на стратегически решения.

След отчитането на резултатите от теста особено важна е дискусиата. Препоръчително е на учениците да бъде показано къде са техните пропуски, къде се справят добре. Целта на провеждането на уроците за контрол и оценка не е само оценяването, а създаването на обратна връзка между учител и ученик като част от образователния диалог. В разработката на тези уроци са посочени критерият за оценка, както и броят точки за всяко задание. Така се изгражда разбиране у учениците, че самостоятелното и оригиналното мислене, както и ясната логическа връзка в изложението, позоваването на закони и културно-исторически факти се насърчават повече, отколкото заучения материал.

Уроците за обобщение и систематизиране на наученото са също 3, като те логически са поставени в началото на занятията по гражданско образование, след завършване на втори раздел от учебното съдържание и в края на учебната година. Началният преговор ще подпомогне учениците да си припомнят наученото в часовете по философия от 8., 9., 10. клас, което ще улесни работата им по новия за тях учебен предмет гражданско образование и ще ги подготви за входното равнище на контрол. Той е предвиден да протече като анализ на фрагмент от „Левиатан“ на Т. Хобс и в него чрез беседа да се изведе и припомни наученото в предходните класове.

Обобщението на втори и трети раздел има за цел да систематизира наученото с оглед на осмислянето на учебното съдържание, застъпено в тях. Всички обобщителни уроци имат ясно очертани и ключови акценти, обособени в съответна проблематика под формата на въпрос.

Електронният вариант на учебника следва структурата на печатното му издание. Той допълва и онагледява учебното съдържание, улеснява възприемането му чрез таблици, схеми, мултимедийни продукти – интерактивни задачи, презентации и пр. В него се предлагат електронни ресурси за илюстриране и упражняване на учебното съдържание, повече изображения, линкове към различни сайтове, видеоклипове и филми. Електронното издание на учебника се очаква да съвмести образователната и развлекателната функция, като разнообрази начина на информиране и активизира учениците да ползват и развиват своите ИТ компетенции и умения.

Книгата за учителя е своеобразен ключ към организирането и провеждането на образователния процес по гражданско образование в 11. клас. Представено е годишно тематично разпределение, съобразено с новите изисквания на МОН, което ще е в полза на планирането на работата през учебната година и спазването на изискваното съотношение между уроците за нови знания, за практически дейности и умения, за контрол и оценка и за обобщение. В табличен вариант се предлагат и кратки методически разработки на всички типове уроци, залегнали в съдържанието на учебника. В разработките на уроците в книгата за учителя, в рубриците „Допълнителни задачи“ и „Допълнителни дейности“ могат да се открият препратки към късометражни и документални филми, идеи за проекти, теми за писане на аналитичен текст или исторически събития, които могат да направят часовете по гражданско образование интерактивни и интересни.

Уважаеми колеги, всички препоръки, представени в книгата за учителя, са изложени с цел да улеснят вашата работа и имат незадължителен характер; те са алтернатива, която да покаже модел, който вие бихте могли да съобразите с интересите и насочеността на вашата ученическа аудитория, с учебното време, с което разполагате, и с варианта на преподаване – дистанционно или присъствено, който ви се налага да осъществите.

ПРЕДСТАВЯНЕ НА ПРЕДИМСТВОТА НА УЧЕБНИЯ КОМПЛЕКТ

Новата образователна ситуация се характеризира с динамичност, с бърза смяна на образователната обстановка. Независимо дали тя ще е присъствена, или дигитално-дистанционна, предварителното запознанство с предимствата на учебния комплект по гражданско образование на „Клет България“ – „Булвест 2000“ ще осигури последователност и ефективна работа. Различните образователни задачи и ресурси в него могат да се комбинират по различен начин и така да обезпечат устойчиво преподаване, което е целта на образователната програма.

В учебния комплект ще откриете индивидуални и колективни задачи, някои от които са интерпретативно отворени, но повечето са с фиксиран статут, т.е. в тях е формулирана конкретна теза или дилема, която трябва да бъде аргументативно разиграна. При всички случаи се насърчава диалогът в класната стая и в училищната общност.

Учебникът е изграден по образователната програма и стандарти за 11. клас по гражданско образование. Отличава се с: разбираем език, яснота в обяснението на ключовите понятия, примери за тяхното практическо приложение, ясно обособена структура на урочните единици. При работата с него, независимо дали ученикът се подготвя сам, или е в клас със своите съученици, е налична възможността за зачитането на всяка гледна точка в критичен и творчески диалог. Ключовите въпроси предлагат възможност за размисъл и осмисляне на собствена позиция и нейното аргументиране. Различните рубрики в уроците за практически дейности имат своето логическо надграждане и са обвързани с доразвиване на наученото. Те стават форум, където чрез творческо мислене да се обособяват идеи и позиции. Тяхната проверка и доказване става в онези части, където са предвидени беседи и дискусии. Учениците са насърчавани да проучват, търсят и систематизират документи, исторически извори и културни факти; да участват в симулации и решаването на казуси. Учебното съдържание в него учи на динамичност, емпатия и диалогичност в разискването и откриване на социална проблематика. Не са изпуснати ценностите ориентации и универсалните принципи като критерии и модел за личностно и гражданско поведение. Учебната програма въвежда в тази проблематика, но учебникът дава възможности за мотивация и развитие на гражданска чувствителност и активност, които могат да бъдат обособени в ученически проекти.

Допълнителните дейности като писане на аналитичен текст, анализ на литературни, музикални, филмови произведения, както и такива на изобразителното изкуство създават у учениците богата обща култура. Множество интегративни връзки осигуряват различни нива на интерпретация и свобода за личната позиция, но ориентират и към определена отговорност в реализирането на тази свобода. Интерактивността на планираните учебни дейности прави учебния комплект разбираем за младите хора и предоставя алтернативи по отношение на аспектите и методическото изграждане на уроците, тяхното преподаване и упражняване.

Практическото приложение е съществено предимство на учебния комплект. Новите образователни стандарти увеличават съществено възможностите за практическо упражнение на учебното съдържание като по този начин съществено допринасят за развитието на функционалните и практически умения, записани и в Европейската референтна рамка за ключови компетентности.

Електронният вариант на учебника ще е в голяма помощ при систематизацията и повишаването на интерактивното ниво на преподаване. Той ще подпомогне и ще бъде ценен ресурс в дигиталното и дистанционното обучение. Чрез него ученици и учители ще имат възможност да доизяснят и допълнят учебното съдържание, преподавано в клас.

ПЕДАГОГИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ, ЗАЛОЖЕНА ПРИ РАЗРАБОТВАНЕТО НА УЧЕБНАТА СИСТЕМА ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 11. КЛАС

Педагогическата технология е съвкупност от методически техники, които включват класически и иновативни начини за преподаване. За нея е характерна определена образователна цел, която е фиксирана в образователната програма и стандарт. Налице са и критерии, по които можем да съдим за равнището на теоретическо и практическо усвояване на учебното съдържание. Постигнатото и усвоеното се откриват не само в знанията, но и в практическата им реализация в конкретна образователна задача.

Затова учебната технология изисква предварителна подготовка както в подбора на методическите средства за осъществяване на хода на урока, така и в практическото им отработване и в осъществяване на обратна връзка относно равнището на усвояване от страна на учениците.

Резултатите по овладяването на ключови понятия и развитието на компетентности се осъществява чрез интерактивни варианти на практическа дейност по време на часовете и извън учебно време. За това съдейства учебният комплект и максималното му приложение. Оптималното осъществяване на предвидените в него задачи – анализи, дискусии, беседи, решаване на казуси, симулационни игри, създават на проекти, целенасочено проучване по зададена тема, интерпретация на културни произведения, създаване и интерпретиране на аналитичен текст – в класната стая, музея (реален или виртуален), гарантира развитието и себеосмислянето на младия човек. Индивидуалните и груповите задачи допринасят за осъществяването на съответното ниво знания, умения и компетентности.

Методи и подходи за преподаване и улесняване на усвояването на учебното съдържание:

- лекция, беседа;
- демонстрация, илюстриране на учебния материал;
- IT подход – работа в интернет и с електронни ресурси;
- подход на добър баланс между теоретическо и практическо обучение;
- подход на корекция и подпомагане на разбирането;
- ефективно задаване на въпросите;
- подход на степени в усвояване на знанията;
- подход на развитие на класа като общност – по посока на споделеност, разбиране и зачитане на едни и същи ценности, солидарност, търпимост и подкрепа, лидерство;
- подход за ориентация на личността и тази на характера към социалната отговорност;
- подход на усвояване на адекватни на социалната роля и решенията модели на поведение;
- интерактивен подход при въвеждане и отработване на нова тема;
- насърчаване на всички аспекти на общуването.

Методи и подходи за контрол и оценка на знанията:

- учебни тестове;
- фронтално изпитване;
- възлагане на индивидуални и групови задачи за изследване на дадена тема/проблем или за работа по казус;
- участие в дискусии по определени теми;
- възлагане на задачи за определено време;
- демонстриране на убедително говорене/публична реч и комуникативни умения;
- задачи за развитие на функционалните умения; самооценка.

Похвати/начини:

- поставяне на групови задачи, които предполагат усилие, обсъждане, стигане до съгласие или общо решение, представяне на работата в групата;
- съчетаване на учене и игра с акцент на съпреживяното;
- прилагане на принципа „Аз печеля – ти печелиш“ при работа по казуси и вземане на решения;
- създаване на емоционално наситени ситуации;
- игри за защита на групови интереси;
- целепологане и планиране с оглед на своя и обществения свят.

Форми и средства:

- работа с текстови фрагменти;
- използване на средствата на изкуството – кино, артефакти;
- посещения на музеи;
- усвояване на модели на поведение, олицетворяващи обществен и граждански интерес и солидарност, толерантност;
- Сократична беседа;
- класическа и панелна дискусия;
- интерактивни техники като „Асоциативен облак“, „Снежна топка“, „Световно кафене“ за описание на понятията и доближаване до тяхното съдържание.

Уроците за практическа дейност са логически изградени от рубрики, които дават възможност за рефлексивна позиция от страна на учениците по учебния материал. Рубриката „Анализирайте“ ги насърчава да обясняват аналитично идеи, ценности, философски и социално значими нагласи, като ги обвързват със собствените си знания и опит. Рубриката „Потърсете“ е възможност учениците да проявят себе си като изследователи и анализатори в определен исторически социално-правен аспект. Да открият отговори и решения, които да могат да обосноват, и с тях да предизвикат определен обществен интерес и актуализация на проблематиката. Рубриката „Дискутирайте“ предлага теми за дискусия, в които се обособяват различни гледни точки, които може да илюстрират различни социални роли и позиции. Така учениците получават възможност за по-цялостен и универсален поглед върху проблемната ситуация. Рубриката „Разиграйте“ ги стимулира да влязат в роля или да решават казус; да изберат между няколко нелеки решения, като проявят в действие ценностните си ориентации и правните си знания за осмисляне на необходимостта от баланс между личностния и обществен интерес. Рубриката „Идея за проект“ предлага откриване на проблемна ситуация, откриване на стратегическо решение, номинирането му в обособени цели и поэтапното им постигане в екипна работа и балансирано взаимодействие с граждани и институции.

Активното участие на учениците в осъществяването на заданията по тези рубрики ще ги научи да:

- осъществяват и да бъдат част от общностни или личностно значими проекти, които са насочени към позитивна промяна на училищната среда и местната общност;
- да проучват проблемна ситуация, обвързана с демократичното общество, и ролята както на отделната личност, така и на общността за нейното решение;
- анализират ролята на гражданите в демократичните процеси и волевото участие на младите хора за тяхното решаване;
- осъществяват информиран и отговорен избор за личностна реализация;
- взимат конструктивно участие в диалог и дебат по обществено значими теми и проблеми;
- съзнават необходимостта и устойчивостта на мирното решение на конфликтите;
- общуват в различни контексти и социални среди;
- взимат отговорно и информирано участие в социалния и политическия живот на страната;
- проявяват отговорно и критично участие в комуникацията и обмена на информация – медийна грамотност.

Със сигурност обучението по новата образователна програма по гражданско образование ще бъде предизвикателство, което учениците очакват с нетърпение, защото имат голяма необходимост от диалог в това тематично поле, за да отговорят на нуждата да изградят себе си като отговорни, активни и удовлетворени от действията си граждани.

МЕТОДИЧЕСКИ НАСОКИ И РАЗРАБОТКИ НА УРОЦИТЕ

Тема: Свобода и индивидуални права – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Какво е свободата 2. Позитивни и негативни концепции за свободата 3. Модерната нация и правата на индивида 4. Робството
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Знания по философия – свобода, достойнство, свободен избор; знания по история – Античност, Ново време, съвремие.</p> <p>Понятия: <i>правна норма, позитивни и негативни концепции за свободата; права на човека; права на гражданина.</i></p>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по: история; икономическа география; етика.
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Измеренията на свободата и отношенията между тях. 2. Дискусия за осмисляне на позитивните и негативни концепции за свободата. 3. Процесът на възникване на модерната нация и формулиране на съдържателните акценти в това понятие – по отношение на личността и общността, в която живее – права и задължения. 4. Понятието <i>робство</i> и осмислянето му в културно-исторически план.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	<p>Да се проучи и сравни статутът на роба в Древна Гърция, Древен Рим, Османската империя и САЩ преди гражданската война.</p> <p>Да се проучи Търновската конституция, чл. 62 – какво е било отношението на българския законотворец към робството веднага след Освобождението.</p> <p>Да се проучи законът, който е действал хиляда години преди това – „Закон за съдене на хората“, възприет в България по времето на княз Борис I Михаил – чл. 29, 30.</p>
Допълнителни задачи	<p>„Робуваме на различни господари – институции, убеждения, страхове – които могат да бъдат отхвърлени само ако бъдат подложени на анализ и същността им бъде разбрана.“ (Исая Бърлин)</p> <p><i>Задача:</i> Разтълкувайте тази мисъл на Бърлин. Напишете есе по темата.</p> <p>Проучване на изказванията в общественото пространство по отношение на използването на двете концепции за свободата.</p>
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия.

Тема: Личността и нейната свобода – урок за практическа дейност

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Концепции за свободата – анализиране на текст 2. Кой е по-свободен – работа по казус 3. Можем ли да различим позитивната от негативната свобода – тема за философска дискусия
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – свобода, достойнство, свободен избор; знания по история – Античност, Ново време, съвремие.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по история, философия, етика.
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Границите на принуда в различните идеологически режими. Позитивна и негативна свобода като предпоставка за различни видове власт – тоталитаризъм, плурализъм. 2. Кой е по-свободен този, който прилага негативна или позитивна концепция за собствената си свобода? 3. Формулиране на критерии за позитивна и негативна свобода.

Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Проследете исторически как се формира понятието „култ към личността“. Наличието на такова понятие в човешката история е резултат от осъществяването на коя от двете концепции за свободата? Помислете за проект, който би имал за цел да покаже в представата на различните поколения как се изгражда и разбира това понятие. Как го разбират и осмислят младите хора?
Допълнителни задачи	Разгледайте <i>Вътрешния правилник</i> на вашето училище и приложете знанията си за концепциите на свободата в тълкуването му. Разгледайте текста на Бенжамен Констан „За свободата при древните, сравнена със свободата на модерните народи“.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Права на човека и права на гражданина (Конституция) – урок за практическа дейност

План на урока	1. Конституцията като основен закон и рамка на обществения договор – анализ на ключово понятие 2. Права на човека и гражданина – проучване и работа с българската конституция
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – гражданско общество, конституция. Знания по история – поява на конституцията. Чужди езици – търсене на информация от чужди образователни сайтове по темата.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по история, философия, етика.
Съдържателни акценти	1. Понятието <i>конституция</i> . Отношението между понятията <i>конституция, закони, граждани, държава</i> . 2. Гражданството – права и задължения. Статут чужденец.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Българския парламент.
Допълнителни дейности	Създаването на проект „Как се добива българско гражданство“.
Допълнителни задачи	Проследете историята на проекта за конституция на ЕС. Сравнете съдържанието ѝ с това на българската конституция. Открийте прилики и разлики. Има ли общ принцип на създаването им? А коя концепция за свободата може да припознаете в нея?
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Демокрацията – урок за нови знания

План на урока	1. Пряка и представителна демокрация 2. Легитимност: делиберативна демокрация и демокрация на участието 3. Тоталитаризмът и демокрацията: тяхната различна политическа логика
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – управление, държава, власт. Знания по история – развитие на националната държава. Знания по чужди езици – търсене на инфограми на чужди образователни сайтове. Понятия: <i>легитимност; управление; самоуправление; демокрация; либерална демокрация; пряка демокрация; представителна демокрация; делиберативна демокрация; демокрация на участието; демократично гражданство; тоталитарна държава.</i>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по история, философия, етика, география и икономика.
Съдържателни акценти	1. Изграждане на понятие за видовете демокрация през сравнението на историческите модели за пряка и представителна демокрация. 2. Рисковете на представителната демокрация. Юрген Хабермас за механизмите на легализация на едно политическо решение – обществен консенсус и делиберативна демокрация. 3. Съпоставка на двата варианта за политическо управление – тоталитаризъм и демокрация. Логиката на тяхното функциониране.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Създаване на мисловна карта – понятието <i>демокрация</i> .
Допълнителни задачи	Запознаване с книгата на Джовани Сартори „Теория на демокрацията“. Да се открият основните принципи на демокрацията и авторовата теза. Запознаване с произведенията на Джордж Оруел „1984“ и „Фермата“.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия.

Тема: Видове представително управление (Конституция) – урок за практическа дейност

План на урока	1. Либерална демокрация – общи черти – тема за анализ 2. Типове либерално-демократични устройства. Форми на представителна демокрация – интерпретация на наученото 3. Исторически форми на управление на България – тема за дискусия
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – свобода и право, гражданско общество. Четене с разбиране. Работа с чужди езици при намиране на информация от чужди образователни сайтове.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по история, философия, етика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Необходимите условия, за да бъде един режим наречен либерална демокрация. 2. Форми на представителна демокрация – парламентарна монархия, президентска република, парламентарна република. 3. Историческите форми на управление на България след Освобождението.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Народното събрание. Географски карти. Хронологични таблици от различни исторически периоди, споменати в урока.
Допълнителни дейности	Приложете аналитичния метод „Квадрата на Декарт“, за да формулирате аргументи в подкрепа на един от четирите вида представителна демокрация.

Допълнителни задачи	Създаване на интерактивна линия на времето, която проследява историческото развитие на българските конституции и акцентите по отношение на права, задължения, на кого принадлежи властта.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Право, власт и легитимност – урок за практическа дейност

План на урока	1. Право и власт – тема за анализ 2. Власт, законност и легитимност – тема за дискусия 3. Върховенство на правото – формулиране на критерии
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – свобода и право, гражданско общество. Четене с разбиране. Работа с чужди езици при намиране на информация от чужди образователни сайтове.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Допълване към вече познатите форми на власт (властта на силата и властта на нормите) с трета форма на властта – демократичната власт. 2. Как властта може да обособи себе си като легитимна – критерии и нормативна уредба? 3. Какви са критериите за осъществяване на върховенство на правото? Проект за световна справедливост.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официална страница на World Justice Project.
Допълнителни дейности	Припомнете си идеите на Макс Вебер за трите типа властова легитимност. Помислете дали те са откриваеми поотделно или в комбинация във формите на съвременната власт.
Допълнителни задачи	Преглед на късометражния филм „Money is material” – автори: Кели Найкс, Джаред П. Скот. Помислете в каква степен парите са предпоставка за опорочаване а властта. Каква е концепцията за тях, заложена във филма? Можете ли в него да откриете послания, защо не трябва да опорочаваме властта?
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Злоупотреби с демокрацията и граждански корективи – урок за нови знания

План на урока	1. Отзоваване, оставки, съд 2. Парадоксът на популизма
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – разделение на властите, корупция, гражданско общество. Понятия: <i>корупция, отзоваване, преференциален вот, популизъм</i>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.

Съдържателни акценти	1. Механизъм на процедурата по отзоваване. Различните избирателни системи – позитиви и негативи. Подаването на оставка, граждански иск и други форми на граждански коректив – естествени елементи на демокрацията. Значимост на факторите: независимост на медиите, съд и граждански организации. 2. Парадоксът на популизма – белег за лошо осъществена политика и липса на демокрация.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Инфограми за видовете избирателни системи. Географски карти.
Допълнителни дейности	Създайте проект относно информирането на младите хора от вашата общност за видовете избирателни системи, тяхната ефективност и възможностите, които те допускат за варианти на злоупотреба с властта.
Допълнителни задачи	Потърсете и проучете българската нормативна уредба за участие на НПО във вземането на решения от страна на политическата власт.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.

Тема: Граждански противодействия за злоупотреба с властта – урок за практическа дейност

План на урока	1. Защо ни е нужна независимост – тема за анализ и проучване 2. Отзовете народен представител – тема за работа с документи и проучване 3. Популизъмът – добър или лош? – тема за дискусия
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по български език и литература – формиране на позиция. Знания по философия – личност и общество, демокрация, гражданско общество.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Проучване и интерпретиране на исторически факти около създаването на <i>Декларацията на независимостта на САЩ</i> . 2. Прилагане в практическа ситуация на наученото от предишния урок. Работа с документи. 3. Прилагане на практика на наученото досега, като учениците създават профил на популизма. Формират и аргументират собствена позиция спрямо него.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Инфограми. Географски карти, исторически карти.
Допълнителни дейности	Препоръчан филм : „Около българско – филмът“, автор Юлиан Спасов – късометражен филм. Има ли тези във филма, с които не сте съгласни? Какъв призив можете да добавите вие към посланието на филма?
Допълнителни задачи	Проверете какво се е променило във вашето населено място благодарение на активна гражданска позиция. Отчетете резултата. Ако има промени, то кои са ефективните практики, или при липсата им, защо се е получило така?
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Публичност, медии, образование – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Медиите в епохата на постистината 2. Парадоксът на публичността 3. Медийна грамотност и училището 4. Умберто Еко за медиите, популизма в образованието
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Знания от часовете на класа – ролята на училището като институция; права и задължения в училище. Знания по философия – социални групи, кариерно развитие, жизнена философия.</p> <p>Понятия: <i>дезинформация, медийна грамотност, гражданска общност.</i></p>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Медиите и училището са институциите, отговорни за създаването на добре образовани и информирани граждани. Устойчиво ли е формирането на критерии относно истинността на информацията от тези две институции? 2. Парадоксът на публичността – борбата между суеверия и предразсъдъците, от една страна, и исторически модерната публичност, от друга. Фактори за деформация на информацията. Демократизиране на достъпа до информация, демократизиране на нейното разпространение, комерсиализиране, политически дивиденди, наличието на социални мрежи. 3. Всеки е потребител, но и производител на информация, затова трябва да бъде отговорен при нейното обращение. Необходимостта от медийна грамотност. Нуждата от критически поглед. 4. Новият образ на училището – учениците трябва да развият умение за критическо мислене и поглед. Те са изследователска общност, която трябва да формира практически позиции в процеса на своето образование. 5. Умберто Еко за излишеството от информация и липсата на критически поглед спрямо нея.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Запознайте се с произведението „Третата вълна“ на Алвин Тофлър. Изведете от него как е формулирана значимостта на информацията.
Допълнителни задачи	Изработете проект за създаване на профил на паралелка или курс от часове, която да изработва критическо отношение към генерирането и разпространението на информация. Какви правила трябва да се прилагат в учебния процес, какви предмети трябва да се изучават от тази паралелка, какви упражнения трябва да се осъществяват? Как трябва да се оценява наученото? Може да инициирате такива занятия в собственото си училище, като включите и възможността ученици да преподават на ученици.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия и осъществяване на проект. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Stop Fake – урок за практическа дейност

План на урока	1. Заслужава ли доверие тази медия – тема за проучване 2. Системи и инициативи за проверка и противодействие на дезинформацията – тема за анализ
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по български език – разпознаване на текстове и техните части. Знания по ИТ – организиране на информационни интернет сайтове, браузери. Знания по философия – вербална и невербална комуникация; истинност на твърденията; власт, език, общество.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, философия, етика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Формиране, научаване и практическото прилагане на модел за проверка на достоверността на определена информационна медия или източник. 2. Запознаване с проекта „Медийно око“ и други. Научаване боравенето със системи за проверка на информацията.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Инфограми.
Допълнителни дейности	Помислете за представяне на наученото и затвърденото в този урок в часа на класа на по-малките ви съученици във вашето училище.
Допълнителни задачи	Запознайте се с инфограмата, която е дадена като приложение към този урок. Създайте ваши варианти на подобна инфограма.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Информация, комуникация и гражданско участие – урок за практическа дейност

План на урока	1. Информация и комуникация – тема за анализ 2. Какво да подобрим в училище – генериране на идеи за проектни инициативи 3. Обсъждане на теми за проект „За какво бих искал да бъда информиран в училище?“
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Актуализиране на знания, умения	Знания по български език и литература – разпознаване на текстове и техните части. Знания по ИТ – организиране на информационни интернет сайтове, браузери. Знания по философия – вербална и невербална комуникация; истинност на твърденията. Знания, умения и компетентности по гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Връзката между понятията <i>комуникация, информация и знание</i> . 2. Въз основа на предишните допълнителни задачи и точката по този урок – генериране на идеи за осъществяване на ученически проекти. Проекти с насоченост към подобряване на училищната работа и информационната среда.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Инфограми и мисловни карти „Как се пише проект“.
Допълнителни дейности	Запознаване с дейностите на НПО за подобряване на образователния процес и училищната среда. (Софийска платформа и други)

Допълнителни задачи	Доразвиване на концепцията за отделните ученически проекти.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Раждането на модерния гражданин – урок за нови знания

План на урока	1. Аристократични общества 2. Буржоазната литературна публичност и политическа публичност 3. Общественият договор 4. Модели на гражданството
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – психо-социално развитие на човека. Граждански умения и компетенции. Понятия: <i>автономия/хетерономия, аристократични общества, демократични общества, буржоазна литературна публичност, политическа публичност, обществен договор.</i>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Съпоставка между аристократичните и демократичните общества. Суверен, власт, легитимност. 2. Хабермас – буржоазна литературна публичност – структурни характеристики, предпоставка за политическата публичност. 3. Общественият договор като предпоставка за модерната демокрация. 4. Модерното гражданство и неговите модели – либерален и републикански.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Направете мисловна карта на понятията, въведени от Юрген Хабермас.
Допълнителни задачи	Намерете произведения на изкуството, посветени на Френската и Американската революция. Можете ли да откриете в тях послание, което ориентира към необходимостта от обособяване на демократично общество?
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.

Тема: Модели на гражданството – урок за практическа дейност

План на урока	1. Модели на гражданство – решаване на казус 2. Либерално или републиканско гражданство – тема за интерпретация 3. Какво е да си гражданин – тема за анализ
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания, умения и компетентности по философия – гражданско общество, власт, държава, идентичност. Гражданско образование – обществен договор.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.

Съдържателни акценти	1. Кой модел на гражданство е значим за учениците – оформяне на съдържание на понятието „гражданин“. 2. Давност на двата модела на гражданство. 3. Гражданско самосъзнание и отговорно поведение.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Напишете есе на тема : „Какво е да си гражданин – вчера, днес и утре?“
Допълнителни задачи	Създайте проект, в който да насърчите съучениците си да участват в граждански дейности и инициативи.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Гражданството – национално или отвъд националните граници –
урок за практическа дейност

План на урока	1. Гражданството – национално или отвъд националните граници? 2. Общността и ние
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания, умения и компетентности по философия – гражданско общество, власт, държава, идентичност. Гражданско образование – обществен договор. Знания по история – модерна епоха – история на ЕС.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Чрез симулационно разиграване учениците изработват аргументи и визия в подкрепа на отговора на въпроса „Гражданството – национално или денационализирано?“ 2. Осмисляне на общността, създаване за критерии за „ние“.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Потърсете и изслушайте песента „We are the world“, създадена от певците Майкъл Джексън и Лайнъл Ричи; запознайте се с текста ѝ. Изпълнена е от голям брой известни изпълнители от онова време (1985 г.) като призив за събиране на помощи за гладуващите деца в Африка. През 2010 г. песента е презаписана отново. В инициативата се включват певци като Селин Дион, Пинк, Никол Шерцингер и др., като приходите от нея са насочени в помощ на населението на Хаити, което претърпява голямо земетресение (12.01.2010). Голямото бедствие е придружено от колосални щети и много човешки жертви. Такъв благотворителен проект не се ограничава в национални рамки. Той е пример за гражданска активност, самосъзнание и чувствителност. Каква е причината за тези световни творци да се включат в песен, която гласи: „Ние сме светът“?

Допълнителни задачи	<p>Създайте проект, в който да насърчите съучениците си да систематизират правата, получени от нашето членство в различни международни организации като ЕС, НАТО, Съвет на Европа.</p> <p>Създайте проект, който да има за цел проучването и систематизирането на информацията относно това по какъв начин корпоративните интереси и глобализационните процеси влияят на нашите права. Изследвайте механизмите, потърсете не само как влияят, а и на кои права влияят.</p>
Задачи за контрол	<p>Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.</p>

Тема: Политически, социални и културни права – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Правата на личността и политическите права 2. Социални права 3. Културни права 4. Права на човека, равенство, отговорност и справедливост 5. Универсални ли са човешките права 6. Демокрация и права на човека
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Знания, умения и компетентности по философия – гражданско общество; права на човека, ценности и норми. Гражданско образование – обществен договор.</p> <p>Понятия: <i>права (политически, социални, културни), равенство, отговорност, справедливост.</i></p>
Актуализиране на знания, умения	<p>Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.</p>
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Развитие на идеята за правата и нейната функция. Дефиниция, класификация на правата. 2. Второ поколение права – социалните права – понятие и функция. 3. Трето поколение права – културните права – понятие и функция. 4. Права и основни принципи на демокрацията. 5. Можем ли да наречем човешките права универсални по време и територия? 6. Връзка между права на човека и демокрацията. Преодоляване на напрежението.
Ресурси (основни и допълнителни)	<p>Учебник, електронни ресурси. Времеви линии, исторически карти, инфограми.</p>
Допълнителни дейности	<p>Запознайте се със статията на Теодора Димова „Свобода на автопилот“. Открийте основната теза и назовете проблематиката в нея.</p>
Допълнителни задачи	<p>Запознайте се с идеите на френския социолог Анри Льофевр и неговото понятие „право на град“. Опитайте се да класифицирате правото на град; какъв тип право е.</p>
Задачи за контрол	<p>Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.</p>

Тема: Разбиране на гражданските права – урок за практическа дейност

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Появата на граждански права – тема за анализ 2. Документи, защитаващи правата на човека – работа с документи 3. Един кадър – казус за симулационно разиграване
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания, свързани с история на предмодерната и модерната епоха. Знания по гражданско образование; география и икономика – международни организации и документи.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чрез анализ на текста учениците трябва да осмислят връзката между права и задължения в обществения договор. 2. Работа с основни документи, гарантиращи правата на човека – сравняване, анализиране, интерпретиране. Акцент – „Календар на правата на човека“ на Съвета на Европа. Функции и приложение на календара. Запознаване с предназначението и функционирането на Съвета на Европа. 3. Работа с изображение – интерпретация, откриване на проблематика, набелязване на стратегия за устойчиво решение. (Упражнението може да се проведе и като решаване на казус.)
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	<p>Учениците да проучат историята на поне един от международните документи за правата на човека. Да създадат времева инфограма за събитията и имената, свързани с тяхната поява.</p> <p>Да изберат седмица или друг времеви период, който да бъде свързан с отбелязването на събития от календара на правата на човека.</p> <p>Отбелязването може да е съпътствано с различни изяви, посветени на темата – дискусии, изложби, заснемането на учебни филми, интервюта, лекции, посещения на свързани с темата музеи и др., подкасти и канали в социалните мрежи. (Тази инициатива може да се превърне в ежегоден проект, посветен на правата на човека в съответното училище.)</p>
Допълнителни задачи	Всяка група да защити писмено своята позиция, която се явява решение от упражнението 3 в урока.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Институции, гарантиращи правата на човека – урок за нови знания

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Либералната демокрация и ролята на конституцията 2. Основни характеристики на конституцията 3. Български институции, гарантиращи правата на човека 4. Международни институции, отговарящи за правата на човека
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Знания за значимостта и функцията на конституцията. Българска история – четирите конституции на България. Знания по история и география, свързани с международните организации.</p> <p>Понятия: конституция; омбудсман; Европейска конвенция за правата на човека; Комитет на ООН по правата на човека.</p>

Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Либералната демокрация, която законово формира зачитането на принципа на мнозинството и правата на гражданите. 2. Ролята на конституцията в изграждането на модерните демокрации. Функцията ѝ на правен инструмент, който дефинира отношението между суверинитет на народа и права на гражданите. Предпоставки на либералната политическа философия. 3. Запознаване с българските институции по защита на правата на човека. Ролята на омбудсмана.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Приложение към урока.
Допълнителни задачи	Потърсете добри практики в управлението на другите държави относно институции, които работят за защита на човешките права.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Имам ли нужда да защитавам гражданските си права – урок за практическа дейност

План на урока	1. Човешкото състояние – тема за анализ 2. Фрагмент от Берлинската стена – тема за дискусия 3. Защо е нужно да защитавам правата си – работа с документи
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по история относно Втората световна война – Нюрнбергски процес и Лондонската харта; съвременна българска история; история на гражданското общество в България. Знания по философия относно човешката екзистенция, свобода и отговорност.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Чрез анализ на текста учениците трябва да осмислят връзката между ценности, права на човека, значимостта на гражданското самосъзнание и неговото наличие. Самоосъзнаване на личната отговорност и значимост. 2. Задача за практическо приложение на наученото. Назоваване на проблематика, работа с документи, обосновка на решения. Откриване на устойчиви решения и действия за тяхното осъществяване. 3. Задача за изработване на аргументация. Систематизиране и осмисляне на ценности и лична обосновка.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Исторически и географски карти.
Допълнителни дейности	Като логически завършек на задача 3 от урока учениците могат да напишат есе по темата на задачата : „Защо е нужно да защитавам правата си?“.
Допълнителни задачи	Идея за проект: Осъществяване анкетно проучване, посветено на защитата на гражданските права. Помислете над презентирането на резултатите и за какво бихте ги използвали.

Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.
--------------------------	---

Тема: Гражданското общество като условие и ресурс на демокрацията – урок за нови знания

План на урока	1. Елитите и гражданите 2. Политическа роля на гражданите 3. Форми на гражданска съпротива 4. Социални движения, демокрация и гражданство
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по история – световните революции. Знания по философия – отношението личност и общество. Връзката между език и власт. Ролята на гражданите и взаимоотношенията им с държавата. Понятия: <i>вот на доверие, граждански протести, гражданско неподчинение, социални движения.</i>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Исторически предпоставки за появата на модерните демокрации. Идеите на Ю. Хабермас и А. Токвил относно демократичното управление и формите на активно гражданско участие. 2. Устойчивата демокрация е свързана с ефективна работа на институциите си и наличието на активни граждани, които постоянно да участват във формирането на обществените политики. 3. Осмисляне на формите на гражданска съпротива като коректив. Идеите на Пиер Розанвалон за смисъла и класификацията на алтернативите за гражданска съпротива. 4. Осмисляне на връзката между понятията: <i>социални движения, демокрация и гражданство</i> . История и значение на социалните движения – ефективност и перспективи.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Исторически и географски карти. Инфограми.
Допълнителни дейности	Създаване на мисловна карта на понятието „гражданска съпротива“.
Допълнителни задачи	Напишете есе на тема: „Колкото сме по-информирани, активни и общуващи помежду си, толкова по-възможно става да се заемем с изследване на самите себе си и да заживеем в мир с другите“ (Мануел Кастелс).
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.

Тема: Границите на гражданското общество – урок за практическа дейност

План на урока	1. Понятие за гражданско общество – тема за анализ 2. Поле на действие на гражданското общество – работа с документи 3. Политическите концепции за гражданското общество – тема за дискусия
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – предпоставки за съществуването на гражданско общество. Идеята за идеални отношения между граждани и държава в историко-социален аспект. Знания по история – модерна епоха.

Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1, Тема за анализ, сравнение и обосновка на собствена позиция относно понятието <i>гражданско общество</i> . 2. Формиране на знания и опит относно понятието <i>трети сектор</i> – философия, функции, значение. 3. Като прилагат на практика наученото досега, учениците решават казус, като аргументират позицията си.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Учениците могат да помислят за осъществяването на информационен проект, който да има за цел осмисляне и насърчаване на гражданското самосъзнание и активност.
Допълнителни задачи	Учениците формулират писмено собствено определение за гражданско участие. Определението трябва да има две части: Какво не е и какво е? Анализират двете части – взаимно ли се допълват, или се повтарят, но с обратен знак. Учениците търсят примери за гражданско участие от страна на млади хора. Проследяват проблематиката, предпоставките и резултатите от тяхното участие.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Демократическият парадокс – урок за практическа дейност

План на урока	1. Демократическият парадокс – тема за анализ 2. Днешните новини – тема за ситуационно разиграване 3. Глобалните цели за устойчиво развитие на ООН – работа с документи
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по история – модерна епоха. Знания по гражданско образование – медиите и трета власт, истинност на информацията.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Демократическият парадокс – две традиции: либерална – защита на права и индивидуални свободи, и демократична – идеята за равенство между управляващи и управлявани и народен суверинитет. 2. Симулационна игра за оценяване на практика на наученото от уроците за нови знания. 3. Работа с документи. Учениците се запознават с програмата на ООН за „Глобални цели за устойчиво развитие“. Размишляват над нейната устойчивост, приложимост и възможности за включване чрез ученически проекти в нея.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Европейския парламент.
Допълнителни дейности	Запознайте училищната общност с програмата на ООН.

Допълнителни задачи	Учениците търсят и класифицират по ефективност добри практики от нашата страна и останалите членки на ООН по програмата.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Граждански права и отговорности – урок обобщение

План на урока	1. Предпоставки за появата на „модерния гражданин“. Политическите последици от обществения договор 2. Правата на личността – политически, социални, културни (колективни) права 3. Власт, активно критическо гражданство, социални движения
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по гражданско образование върху демокрация, гражданско общество, права на човека, власт и управление, информация и комуникация.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Появата на модерната демокрация и формирането на представата за модерен гражданин. Формирането на представата за обществен договор. 2. Как се формират човешките права и видовете права? 3. Функции и еволюция на идеята за конституция. Ролята на омбудсмана. Власт на управлението и власт на гражданите. 4. Демокрацията като начин на управление и философия на обществените отношения.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Преговор и подготовка за проверка на знанията.
Допълнителни задачи	Запознаване с дейността на форум „Гражданско участие“.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване отговорите на въпросите за обобщение, ниво на усвоеност на понятия, връзки, идеи.

Тема: Групова, национална идентичност – урок за нови знания

План на урока	1. Национална и групова идентичност 2. Етическа и гражданска нация 3. Национална идентичност и европейско гражданство
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – личност, идентичност, идентификация. История – предмодерна и модерна епоха. Създаване на държавата и модерните нации. Понятия: <i>идентичност, колективна идентичност, етническа идентичност, национална идентичност, етническо малцинство, европейско гражданство.</i>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.

Съдържателни акценти	1. Националната и груповата идентичност – национална общност като общност на равноправни граждани. Елементи на националната общност. Сравнение на националната и груповата общност. 2. Етническа и гражданска нация. Моделите на етнически национализъм и граждански национализъм като предпоставки за формирането на съвременна Европа. 3. Европейската общност – международен проект за мир, общи ценности, същност на разнообразието. Предизвикателствата пред европейската общност – как да бъдем активни европейци и как да се справим с неравенствата.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Исторически карти. Инфограми.
Допълнителни дейности	Учениците проучват историческите извори за „българските евреи“. Размишляват и отговарят писмено на следните въпроси: Какви са историческите и гражданските предпоставки на царя и правителството да заемат съответната историко-политическа позиция? За какъв тип нация се борят те, осъществявайки действията по спасяването на „българските евреи“? Вписват ли се те в съвременното разбиране за европейско гражданство?
Допълнителни задачи	Учениците пишат аналитичен текст, отговаряйки на въпрос 4 след урока: „Свърхдържава ли е обединена Европа?“.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.

Тема: Осмисляме себе си – национална и европейска идентичност – урок за практическа дейност

План на урока	1. Конституция и идентичност – тема за анализ 2. Народ, власт и идентичност – работа с текст
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по история, философия и география относно формирането на националната и европейска идентичност.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Учениците изследват как е формирано съдържанието на българското гражданство в преамбюлите на предпоследната и последната българска конституция. Изследване на отношението граждани – държава – власт. 2. Описание на отношението народ – власт – идентичност в художествената литература. Културата като коректив на несъвършенствата в това отношение.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Европейския парламент.
Допълнителни дейности	Направете проект, посветен на създаването на информационен каталог или на мобилно приложение с програми и проекти, които ЕС осъществява постоянно в тази насока. Запознайте училищната общност с резултатите по проекта.
Допълнителни задачи	Учениците изследват произведението на Иван Хаджийски „Оптимистична теория за един народ“ относно образа на парвенюто и търсят отговори на следните въпроси: Можем ли да мислим парвенюто като резултат от невъзможност да идентифицира себе си? Какво се явява пречка пред парвенюто, за да осмисли собствената си идентичност? Как би изглеждал профилът на парвенюто националист? Защо е толкова важно да осмислим своята идентичност?

Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.
--------------------------	---

Тема: Малцинство и гражданско общество – урок за нови знания

План на урока	1. Социална група 2. Кой може да е в малцинство? 3. Сегрегация и интеграция
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия за социална група, асертивност, емпатия. Общество, личност, идентичност. Понятия: <i>социална група, конструктивно общуване и конструктивен диалог, солидарност, дискриминация, сегрегация, малцинство, интеграция.</i>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Социалният статус в отворените общества – исторически променлив. Фактори, които го предпоставят – вродени и придобити особености. Определение за социална група. Права и задължения в социалната група. 2. Какво представляват малцинствата, механизми за тяхното образуване. Държавни механизми за защита правата на малцинствата. 3. Понятията <i>сегрегация и интеграция</i> . Механизми на тяхното прилагане.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Географски карти, исторически карти.
Допълнителни дейности	Учениците си припомнят теорията на философа Френсис Бейкън за четирите вида идоли (стереотипи) и търсят аргументи в подкрепа на отговора си по следните въпроси: Кой от четирите вида идоли допринася най-много за наличието на сегрегация в едно общество? Каква стратегия за преодоляването на тези идоли би довела до успешна интеграция?
Допълнителни задачи	Учениците правят инфограма за съдържанието на понятията <i>сегрегация и интеграция</i> . Как да ги разпознаваме?
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.

Тема: Човешко достойнство и общество – урок за практическа дейност

План на урока	1. Интеграция на хората с увреждания – тема за анализ 2. Какво е „приобщаващо образование“ – работа с документи 3. Подобряване на училищната среда – симулационна игра
Опорни знания и умения, основни понятия	Умения за работа с текст, четене с разбиране. Знания по философия – достойнство, толерантност, категоричен императив.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, гражданско образование.

Съдържателни акценти	1. Работа с документи – какво означава статусът „с увреждания“. Връзката на средата с ефективното участие и пълноценното съществуване на хората с увреждания. 2. Учениците осмислят нуждата от законови предпоставки, които трябва да способстват за по-добра среда на живот. 3. Симулационна игра, която подпомага учениците да проявят емпатия спрямо хората с увреждания.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Европейския парламент.
Допълнителни дейности	Учениците могат да напишат аналитичен текст есе на тема : „Отговорно е това общество, чиито морални стандарти отразяват основните човешки потребности на всички негови членове“ (Амитай Етциони).
Допълнителни задачи	Учениците да проучат какво е социален театър и какви са неговите функции. Да създадат проект за представление, свързано с проблемите на хората с увреждания и училищната среда.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Участваме в конструктивен диалог – урок за практическа дейност

План на урока	1. Аргументация на моите действия и избор – решаване на казус 2. Понятието „солидарност“ – работа с документи
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – критическо мислене. Правила за водене на диалог, значимост на диалога като философски метод. Знания по гражданско образование.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Съвместяването на социални роли в духа на конструктивен диалог – решаване на казус. Учениците се запознават с „Европейски корпус за солидарност“. 2. Работа с исторически документи, търсене на съдържанието на понятието „солидарност“. Размишляване върху значимостта на толерантността и солидарното поведение и техния социален ефект.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Европейския парламент.
Допълнителни дейности	Учениците търсят персонажи от световната култура (литература, исторически личности, киногерои, изобразително изкуство и др.), които проявяват солидарност в действията си.
Допълнителни задачи	Да се изградят правила или профил на критериите за конструктивен диалог – кога той е необходим и какви ефекти носи. Тази задача може да е под формата на задание за проект или създаване на мисловна карта или инфограма.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Произход и идентичност на етническите малцинства – урок за нови знания

План на урока	1. Идентичност на етносите в националната държава 2. Националната държава: от общност към общество... и обратно 3. Превенция и противодействие
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – общество, личност, власт, социални роли. Знания по история – националните революции и механизмите на власт. Знания по география – население, миграция, етноси. Понятия: <i>асимиляция, общност, общество, расизъм.</i>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	1. Националната държава – модели на отношение към различното. Отношението на мнозинство и малцинство в политически план. 2. Модерната национална държава като фактор за осъществяването на модерно общество, което рационализира формите на живот и насърчава обществения диалог. 3. Правни документи и национална политика за превенция и противодействие в защита правата на малцинствата.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Учениците се запознават с политиката на позитивна демокрация от британските колонизатори спрямо кастовото разделение в Индия. Търсят отговори на въпросите: Успешна ли е тази политика? До какви резултати е довела?
Допълнителни задачи	Разгледайте документалния филм „Разделен клас“ (1970), който ще запознае учениците с един урок по емпатия и антирасизъм. Филмът отразява социална симулация, организирана от учителката Джейн Елиот. Учениците могат да разсъждават над това какви са били подбудите за осъществяването на тази симулация. Как би протекла, ако се осъществи днес? На какво ни учи този проект?
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.

Тема: Малцинство и стереотипи – урок за практическа дейност

План на урока	1. Документи, гарантиращи малцинствените права – анализ и работа с документи 2. Понятието <i>малцинство</i> в правните текстове – работа с документи 3. Индивидуални срещу групови права – тема за дискусия. Решаване на казус.
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по гражданско образование – права на човека, видове права. Документи за защита на малцинствените права.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.

Съдържателни акценти	<p>1. Учениците се запознават с основни документи за защита на малцинствените права, каквито са: Хартата на основните права на ЕС, Закона за защита от дискриминация на България и Рамковата конвенция за защита на националните малцинства на Съвета на Европа, като сравняват съдържанието им в определени членове и параграфи.</p> <p>2. Проучват българската конституция, за да осмислят ролята ѝ за защита на малцинствените права.</p> <p>3. Учениците имат възможност да изработят аргументи в подкрепа на индивидуалните и груповите права. В последствие всеки ученик или група (ако са разделени по групи) получава задачата да защити чуждата гледна точка.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Европейския парламент.
Допълнителни дейности	Учениците тълкуват мисълта на Емил Чоран „Далечният враг е винаги за предпочитане пред този пред портите“.
Допълнителни задачи	Проверява се какво е съдържанието на понятията „етническо малцинство“ и „национално малцинство“. Застъпват ли се? Какви са малцинствата в България?
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Нашите лични и колективни идентичности.

Какво е да си пълнолетен – урок за нови знания

План на урока	<p>1. Лична идентичност и признаване</p> <p>2. Културното влияние като отваряне на традициите</p>
Опорни знания и умения, основни понятия	<p>Знания по философия – формиране на личността. Знание и познание. Отношението Аз и другите. Знания по география и история – формиране на култура и традиции. Епохата на Просвещението.</p> <p>Понятия: <i>културно влияние.</i></p>
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, география и икономика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	<p>1. Процесът на индивидуализация и практическо осъществяване на идентичност, описан от А. Хонет в три форми.</p> <p>2. Отварянето на традициите и взаимното проникване на културите като фактор за утвърждаване на ценностите и индивидуалната свобода.</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Учениците си припомнят текста на Имануел Кант „Що е просвещение?“ и размишляват над въпросите: Какво е необходимо, за да формираме собствената си идентичност? Как можем да живеем устойчиво и ефективно с другите? Защо не трябва да се борим срещу различното и другото?
Допълнителни задачи	Разглежда се инфограмата към урока и се разсъждава над значимостта на трите фази на идентификация по А. Хонет.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия, изграждане на гражданска позиция.

Тема: Защо жертвите на насилие мълчат – урок за практическа дейност

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Профил на насилието – тема за анализ 2. Програма за превенция и защита от домашното насилие – работа с документи 3. Превенция от насилие и агресия в моето училище – тема за дискусия и проект
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по философия – агресията и справяне с агресията. Потребности и мотиви, емоционална интелигентност. Знания по ИТ – медийна грамотност. Знания по гражданско образование – познаване на нормативни документи, защитаващи личната ни сигурност.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, гражданско образование.
Съдържателни акценти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Учениците анализират как се чувстват жертвите на насилие. 2. Работят с документи и информационни програми, свързани с превенция на насилието. 3. Изготвят информационен проект „Наръчник за превенция от насилието в интернет“.
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси. Официален сайт на Европейския парламент.
Допълнителни дейности	Придружете наръчника от задачата в урока с илюстративен материал. По желание опитайте да създадете мобилно приложение по наръчника, като знаете, че то трябва да дава практически пътечки за действие. Можете да направите наръчника и като видео, което да качите във видеоканал.
Допълнителни задачи	Учениците пишат аналитичен текст есе на тема: „Защо жертвите на насилие мълчат?“.
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване въпросите за размисъл и задачите след урока в учебника, участие в дискусия. Осмисляне на понятията през обсъждане на конкретни проблеми и умения и компетентности за пренос на знания в реална, практическа, ситуация. Могат да бъдат оценени компетентности за работа в екип. Компетентности за аргументация на лична позиция. Умения за формулиране на гражданска позиция. Умения и компетентности по изследване на граждански значими въпроси.

Тема: Граждански права и отговорности – урок обобщение

План на урока	<ol style="list-style-type: none"> 1. Националната идентичност – отношение и връзка с нашата националност 2. Създаването на нация – доброволно или по принуда 3. Обединението на Европа и солидарност 4. Идентичност и социални групи 5. Формиране на малцинства и законова уредба 6. Връзката между интеграция и автономия
Опорни знания и умения, основни понятия	Знания по гражданско образование върху демокрация, гражданско общество, права на човека, власт и управление, информация и комуникация.
Актуализиране на знания, умения	Актуализиране на знания по български език и литература, чужди езици, история, философия, етика, гражданско образование.

Съдържателни акценти	<p>1. Начините на възникване на етнически малцинства и връзката им с образуването на нации.</p> <p>2. Основните ценности на ЕС и документи, гарантиращи тяхното спазване.</p> <p>3. Какво означава понятието <i>малцинство</i>, как да го дефинираме? Всички сме граждани.</p> <p>4. Връзката между интеграцията на обществото и автономията на личността. Как осъществяваме своята идентичност?</p>
Ресурси (основни и допълнителни)	Учебник, електронни ресурси.
Допълнителни дейности	Преговор и подготовка за проверка на знанията.
Допълнителни задачи	
Задачи за контрол	Контролът на знанията трябва да обхване отговорите на въпросите за обобщение, ниво на усвоеност на понятия, връзки, идеи.

**ГОДИШНО ТЕМАТИЧНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ
по гражданско образование за 11. клас**

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
1.	Първа	Начален преговор	за обобщение и преговор	– Преговор на наученото в раздел „Философия на политиката и правото“ от учебните занятия по философия в 10. клас.	Анализ на философски текст. Беседа, въпроси за размисъл.	
2.	Втора	Контрол и оценка на знанията в началото на 11. клас (Тест 1)	за контрол и оценка на знанията	– Знае и прилага адекватно основни понятия – част от учебната програма.	Учебен тест със затворени и отворени въпроси, текст и въпроси към него.	
3.	Трета	Свобода и индивидуални права	за нови знания	– Познава възникването и развитието на идеята за свободна личност и права на човека. – Разграничава концепциите за негативна и позитивна свобода. – Разграничава типове власт, механизмите на управление и легитимност. – Разбира ролята на институциите за регулиране на обществените отношения. – Познава развитието и идеята за премахването на робството. Познава измерения на робството.	Лекция, въпроси за размисъл, сравнителен анализ, исторически и свидетелства.	
4.	Четвърта	Личността и нейната свобода	за практически дейности	– Разбира механизмите на властта в различните социални единици (семейство, приятелски кръг, училище, местна общност...) – Разбира и интерпретира допустимите граници на принудата. – Прилага в практическа ситуация концепциите за свобода.	Анализ на философски текст, фрагменти за тълкуване, дискусия за отношението на подчинението и принудата като политическа позиция. Работа по казус. Разработване на проект относно съвременната интерпретация на култа към личността.	
5.	Пета	Права на човека и права на гражданина (Конституция)	за практически дейности	– Разбира връзката между политическо управление, политическо поведение и политическа култура. – Осмисля значимостта на върховенството на закона за демокрацията. – Разбира и прилага идеята за обществен договор. – Познава българското законодателство и конституция относно правата на човека.	Работа с документи – сравняване и анализ. Самостоятелно и екипно разработване на обществено значими проекти, целящи качествена промяна в социалната среда относно статута на българското гражданство.	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
6.	Шеста	Демокрацията	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Осмисля значимостта на върховенството на закона за демокрацията. – Разбира различните форми на демокрацията – пряка и представителна. – Познава развитието на понятието демокрация – делиберативна демокрация. – Осмисля политическата логика на различните разновидности на демокрацията. – Осмисля и прилага понятията <i>легитимност; управление; самоуправление; демокрация; либерална демокрация; пряка демокрация; представителна демокрация; делиберативна демокрация; демокрация на участието; демократично гражданство; тоталитарна държава.</i> 	<p>Лекция, въпроси за размисъл, сравнителен анализ, исторически и свидетелства.</p> <p>Работа с таблици.</p>	
7.	Седма	Видове представително управление (Конституция)	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разграничава концепциите за пряка и представителна демокрация и типовете демократични устройства. – Осмисля и разглежда критически историческите форми на управление на България. 	<p>Анализ, сравнение и аргументация на характеристиките на либералната демокрация.</p> <p>Проучване на формите на представителната демокрация.</p> <p>Анализ и тълкуване на документи, съпоставка на различните конституции на България.</p>	
8.	Осма	Право, власт и легитимност	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разграничава типове власт и легитимност. – Разбира ролята на институциите за регулиране на обществените отношения. – Осмисля и прилага на практика отношението право – власт. – Разграничава и прилага понятието <i>легитимност</i> – легитимен закон и власт. 	<p>Анализ, тълкуване и съпоставка на фрагменти от различни философи.</p> <p>Участие в дискусия, защитаване на самостоятелна или екипна теза.</p> <p>Формулиране на критерии и критическа позиция.</p>	
9.	Девета	Злоупотреби с демокрацията и граждански корективи	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Идентифицира и оценява негативното влияние на корупционните практики в изборния процес (купуване и продаване на гласове, принуждаване, манипулации на изборни документи) за справедливото и честно реализиране на представителната демокрация. 	<p>Анализ и дискусия, работа по въпроси и задачи за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
				<ul style="list-style-type: none"> – Осмисля значимостта на върховенството на закона за демокрацията. – Разбира и разграничава различни форми на граждански коректив спрямо властта. – Разбира понятието <i>популизъм</i>. – Разпознава формите на корупцията. 	<p>Създаване на концепция за проект относно информираността на младите хора за процеса на делегирането на вот и видовете избирателни системи.</p> <p>Проучване и ситематизиране на критична информация относно работата на НПО.</p>	
10.	Десета	Граждански противодействия на злоупотребата с властта	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разбира основни ценностни нагласи относно свободата и независимостта. – Прилага на практика наученото, като проявява умения за осъществяване на критическа позиция и ефективна работа с нормативни документи. – Разбира възможностите на гражданското общество за коригиращо въздействие на политическата власт. – Осъзнава възможностите на критическата публичност за противодействие на медийни манипулации и политически популизъм. – Познава различни форми на гражданско участие. 	<p>Анализиране на текстове.</p> <p>Решаване на казус.</p>	
11.	Единадеста	Публичност, медии, образование	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Разбира възможностите на гражданското общество за коригиращо въздействие на политическата власт. – Осъзнава възможностите на критическата публичност за противодействие на медийни манипулации и политически популизъм. – Познава различни форми на гражданско участие. – Разбира механизмите на властта в различните социални единици (семејство, приятелски кръг, училище, местна общност...). – Разпознава функциите на медиите като посредник в общественото пространство. – Разпознава парадокса на публичността. – Познава профила на медийната грамотност и може да я прилага на практика. – Разпознава функциите на образователните институции. 	<p>Анализ, дискусия, анализ на филм.</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
12.	Дванадеста	Stop Fake!	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Осъзнава възможностите на критическата публичност за противодействие на медийни манипулации и политически популизъм. – Познава различни форми на гражданско участие. 	<p>Проучване и изграждане на ефективен критерий относно медиината грамотност.</p> <p>Анализиране и прилагане на практика на наученото.</p>	
13.	Тринадесета	Информация, комуникация и гражданско участие	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Инициира и участва в значими за училището и местната общност събития. – Разглежда процесите в съвременното училище от гледна точка на демократичното гражданство. – Използва и прилага компетентностите по гражданско образование за решаване на проблеми на училищната и местната общност. 	<p>Анализ на философски текст.</p> <p>Извеждане на ключови понятия и откриване на връзката между тях.</p> <p>Създаване на концепция за проект и осъществяване на екипна дейност.</p>	
14.	Четиринадесета	Раждането на модерния гражданин	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Обвързва идеята за правата на човека с понятията <i>свобода, справедливост и равенство</i>. – Познава основните конституционни права на гражданите на Република България. – Разграничава универсални права на човека от колективни и от групово специфични човешки права. – Разпознава модели на гражданство. – Разбира и прилага на практика следните понятия: <i>автономия/хетерономия, аристократични общества, демократични общества, буржоазна литературна публичност, политическа публичност, обществен договор</i>. 	<p>Анализиране и интерпретиране на текстове.</p> <p>Сравняване и анализиране на философски нагласи относно обществения договор и предпоставките за неговото обособяване.</p> <p>Дискутиране и решаване на задачи, отговор на въпроси за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение.</p>	
15.	Петнадесета	Модели на гражданството	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Познава значението на организираното гражданско общество за демократичните процеси. – Разпознава моделите на гражданство – либерално и републиканско. – Разпознава и прилага на практика понятието <i>гражданин</i>. 	<p>Решаване на казус.</p> <p>Писане на аналитичен текст – есе.</p> <p>Реализиране на концепция за проект и екипна дейност.</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
16.	Шестнадесета	Гражданството – национално или отвъд националните граници	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разпознава измеренията на понятието <i>гражданство</i>. – Залага и открива ценностни нагласи. – Осъществява лична позиция относно ключови понятия. – Знае и формира гражданска позиция. 	<p>Решаване на казус. Анализирани и дискутирани на понятието за общност – ние.</p> <p>Анализ на музикално произведение. Критическа оценка на добри проектни практики.</p> <p>Осъществяване на концепция за проект и екипна работа.</p>	
17.	Седемнадесета	Политически, социални и културни права	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Познава основните конституционни права на гражданите на Република България. – Познава международни документи за правата на човека. (Всеобща декларация за правата на човека, Европейска декларация за правата на човека, Конвенция за правата на детето), интерпретира степента на приложението им у нас, в Европейския съюз и в света. – Разграничава универсални права на човека от колективни и от групово специфични човешки права. – Разпознава основни понятия като: <i>права (политически, социални, културни), равенство, отговорност, справедливост</i>. – Различава и класифицира различните видове права. – Ориентира се в предпоставките за техния произход и тяхната обосновка. 	<p>Анализирани и интерпретирани на текстове.</p> <p>Сравняване и анализирани на философски нагласи относно правата на човека.</p> <p>Дискутирани и решаване на задачи, отговор на въпроси за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение.</p>	
18.	Осемнадесета	Разбиране на гражданските права	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разпознава и различава видове човешки права. – Познава международни документи за правата на човека. (Всеобща декларация за правата на човека, Европейска декларация за правата на човека, Конвенция за правата на детето и др.) – Прилага в практическа ситуация наученото по темата. – Знае и формира гражданска позиция. 	<p>Анализирани на философски текстове. Сравняване на документи, регламентиращи правата на човека.</p> <p>Решаване на казус. Интерпретиране на фотографско изображение.</p>	
19.	Деветнадесета	Институции, гарантиращи правата на човека	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Ориентира се във функцията и работата на институции, гарантиращи правата на човека. 	<p>Анализирани и интерпретирани на текстове.</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
				<ul style="list-style-type: none"> – Разпознава отношението власт – институция – държава. – Познава национални и международни документи за правата на човека. – Разпознава различните видове демокрация. – Оформя критическа позиция по отношение на модерната демокрация. – Ориентира се в ролята на омбудсмана по отношение на зачитане на правата. 	<p>Сравняване и анализиране на философски нагласи относно правата на човека.</p> <p>Дискутиране и решаване на задачи, отговор на въпроси за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение.</p>	
20.	Двадесета	Има ли нужда да защитавам гражданските си права	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Осмисля връзката между ценности, права на човека, значимостта на гражданското самосъзнание и неговото наличие. – Разпознава ценностни нагласи. – Знае и формира гражданска позиция. 	<p>Анализ и дискусия за изграждане на критическа позиция относно исторически събития, начрушаващи човешките права, и за значимостта на гражданската активност и самосъзнание. Решаване на казус. Осъществяване концепция за проект и екипна дейност.</p>	
21.	Двайсет и първа	Гражданското общество като условие и ресурс на демокрацията	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Познава значението на организираното гражданско общество за демократичните процеси. – Оценява ролята на неправителствения сектор в гражданското общество. – Познава форми на граждански контрол и е мотивиран да участва в тяхното прилагане. – Разпознава основни понятия като: <i>вот на доверие, граждански протести, гражданско неподчинение, социални движения.</i> 	<p>Анализиране и интерпретиране на текстове.</p> <p>Сравняване и анализиране на философски нагласи относно отношението граждани – власт – държава.</p> <p>Дискутиране и решаване на задачи, отговор на въпроси за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение.</p>	
22.	Двайсет и втора	Границите на гражданското общество	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Познава значението на организираното гражданско общество за демократичните процеси. – Оценява ролята на неправителствения сектор в гражданското общество. – Познава форми на граждански контрол и е мотивиран да участва в тяхното прилагане. 	<p>Анализиране и създаване на критическа позиция.</p> <p>Сравняване и анализиране на резултатите от работата на НПО.</p> <p>Решаване на казус относно механизмите на осъществяване на граждански действия.</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
23.	Двайсет и трета	Демократическият парадокс	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Обосновава собствена критическа позиция относно функциите и механизмите за осъществяване на гражданско общество. – Формира знания, умения и компетентности относно работата на „третия сектор“. – Знае и формира гражданска позиция. 	<p>Анализиране и интерпретиране на философски текст.</p> <p>Оценяване критически на документи с информация.</p> <p>Оценяване на добри практики, организирани от световни организации.</p> <p>Осъществяване на концепция за проект.</p>	
24.	Двайсет и четвърта	Граждански права и отговорности	обобщение	<ul style="list-style-type: none"> – Знае и описва ключови понятията от първите два раздела на учебната програма. – Оценява поведението си в проблемни ситуации, като прилага модели. – Осмисля разширеното разбиране на гражданството и гражданското общество в модерната държава, идеята за правата на човека, връзката между политика, власт и граждани. – Познава съвременни политики за признаване и техни форми. – Умее да прилага стила на сътрудничество. – Знае и използва адекватно понятията от учебната програма, прецизира тяхната употреба в писан текст. 	<p>Беседа, въпроси за размисъл, обобщение на наблюденията и знанията.</p>	
25.	Двайсет и пета	Контрол и оценка на знанията (Тест 2)	за контрол и оценка на знанията	<ul style="list-style-type: none"> – Знае и прилага адекватно основни понятия – част от учебната програма. – Критично гледа на своя и на обществения свят, разбира проблеми, сочи алтернативи. – Разбира личностния и обществения смисъл на занятията по гражданско образование. – Осъществява интегративни връзки между хуманитарните науки и гражданското образование. 	<p>Учебен тест със затворени и отворени въпроси, текст с въпроси към него.</p> <p>Беседа, въпроси за размисъл.</p>	
26.	Двайсет и шеста	Групова, национална и европейска идентичност	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Разграничава основните социални групи и общности и разбира спецификата на техните светогледи. 	<p>Анализиране и интерпретиране на текстове.</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
				<ul style="list-style-type: none"> – Разбира, оценява и обяснява ролята на езика, религията, етническата принадлежност и традициите за социална обвързаност и различия в обществото. – Разбира отношенията между групови идентичности и национална идентичност. – Прави разлика между етническа и гражданска нация. – Познава европейските традиции и ценности и определя мястото на България в световната култура. – Разпознава основни понятия като: <i>идентичност, колективна идентичност, етническа идентичност, национална идентичност, етническо малцинство, европейско гражданство.</i> 	<p>Сравняване и анализиране на философски нагласи относно националната, груповата идентичност и европейското гражданство.</p> <p>Дискутиране и решаване на задачи, отговор на въпроси за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение.</p>	
27.	Двайсет и седма	Осмисляме себе си – национална и европейска идентичност	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разпознава основните критерии за наличието на българско гражданство. – Осмисля културата като коректив на несъвършенствата в отношението народ – власт – идентичност. – Знае и формира гражданска позиция. 	<p>Сравнителен анализ между правни документи – настоящата и предшестващата я конституция на България.</p> <p>Дискусия по художествен текст</p> <p>Осъществяване на концепция за проект и екипна дейност.</p>	
28.	Двайсет и осма	Малцинство и гражданско общество	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Изследва източниците на идентичност на основните малцинствени групи в страната или в конкретно населено място. – Умее да работи с основни документи и институции за защита правата на малцинствата в България и Европа. – Разпознава случаи на дискриминация по полов, религиозен, етнически и расов признак, а също и на хора с увреждания и оценява оправдаността на борбата с дискриминацията. – Разпознава основни понятия като: <i>социална група, конструктивно общуване и конструктивен диалог, солидарност, дискриминация, сегрегация, малцинство, интеграция.</i> 	<p>Анализиране и интерпретиране на текстове.</p> <p>Сравняване и анализиране на философски нагласи относно отношението малцинства и гражданско общество.</p> <p>Дискутиране и решаване на задачи, отговор на въпроси за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение.</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
29	Двайсет и девета	Човешко достойнство и общество	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Анализира европейската култура и ценности и дава примери за взаимопроникване и културни влияния, асимилация, (авто)сегрегация, интеграция и изразява собствена позиция за тях. – Ориентира се в източниците на противоречия между отделни етнически и религиозни общности. – Осъзнава своята европейска идентичност и правата и отговорностите на европейското гражданство. 	<p>Анализ на правни документи, защитавщи правата на хортата с увреждания.</p> <p>Проучване на документи и дискусия, оценяваща правен документ.</p> <p>Решаване на казус.</p>	
30	Трийста	Участваме в конструктивен диалог	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разграничава патриотизъм от национализъм. – Осъзнава необходимостта за противодействие срещу насилието и демонстрира стремеж към разрешаване на конфликтни ситуации по гражданен начин. – Разпознава европейски добри практики за взаимопомощ и справяне с нервнопоставеността в общността. – Знае и формира гражданска позиция. 	<p>Решаване на казус.</p> <p>Проучване на исторически факти и политически решения, просмисляне от позицията на съвремието.</p>	
31.	Тридесет и първа	Произход и идентичност на етническите малцинства	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Разпознава основни понятия като: <i>асимиляция, общност, общество, расизъм.</i> 	<p>Анализиране и интерпретиране на текстове.</p> <p>Сравняване и анализиране на философски нагласи относно отношението към етническите малцинства, социалните групи и политиките, свързани с тях.</p> <p>Дискутиране и решаване на задачи, отговор на въпроси за осмисляне на ключови понятия и тяхното практическо приложение.</p>	
32.	Тридесет и втора	Малцинстава и стереотипи	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Разпознава и осмисля функцията и тежестта на определени документи: Хартата на основните права на ЕС, Закона за защита от дискриминация в България и Рамковата конвенция за защита на националните малцинства на Съвета на Европа. 	<p>Сравняване на основни документи за защита на човешките права и малцинствените права.</p> <p>Анализиране и участие в дискусия.</p>	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
				<ul style="list-style-type: none"> – Тълкува правно съдържание. – Различава групи от индивидуални права. – Знае и формира гражданска позиция. 	Критична защита на определена теза. Решаване на казус.	
33.	Тридесет и трета	Нашите лични и колективни идентичности. Какво е да си пълнолетен	за нови знания	<ul style="list-style-type: none"> – Разпознава случаи на дискриминация по полов, религиозен, етнически и расов признак, а също и на хора с увреждания, и оценява нуждата от борбата с дискриминацията. – Разпознава основни понятия – <i>културно влияние</i>. – Различава и тълкува отварянето на традициите и взаимното проникване на културите като фактор за утвърждаване на ценностите и индивидуалната свобода. 	Анализиране и интерпретиране на текстове. Сравняване и анализиране на философски нагласи относно общност и общество, превенция и противодействие на негативните политики спрямо малцинствата.	
34.	Тридесет и четвърта	Защо жертвите на насилие мълчат	за практически дейности	<ul style="list-style-type: none"> – Оценява проблемна ситуация. – Търси мисловни връзки между различните гледни точки. – Знае и формира гражданска позиция. 	Анализиране и тълкуване на проблемна ситуация от различни гледни точки. Проучване и оценяване на документи. Осъществяване на концепция за проект по определена тема и екипна дейност, работа с институции. Писане на аналитичен текст – есе.	
35.	Тридесет и пета	Общности и идентичности	обобщение	<ul style="list-style-type: none"> – Знае и описва ключови понятия от учебната програма по гражданско образование за 11. клас. – Оценява поведението си в проблемни ситуации, като прилага модели. – Осмисля разширеното разбиране на гражданството и гражданското общество в модерната държава, идеята за правата на човека, връзката между политика, власт и граждани, собствената си идентичност, механизмите за нейното осъществяване и признаването на правото на другия на такава; малцинствата, предпоставките за тяхното оформяне и прилагането на демократични принципи спрямо тях. 	Беседа, въпроси за размисъл, обобщение на наблюдения и знания.	

№	Учебна седмица по ред	Тема на урочната единица	Вид на урочната единица	Очаквани резултати	Методи	Забележки / Коментари
				<ul style="list-style-type: none"> – Познава съвременни политики за признаване и техни форми. – Умее да прилага стила на сътрудничество. – Знае и използва адекватно понятия от учебната програма, прецизира тяхната употреба в писан текст. 		
36.	Тридесет и шеста	Какво знаем в края на 11. клас (Тест 3)	за контрол и оценка на знанията	<ul style="list-style-type: none"> – Знае и прилага адекватно основни понятия – част от учебната програма. – Критично гледа на своя и на обществения свят, разбира проблеми, сочи алтернативи. – Разбира личностния и обществения смисъл на занятията по гражданско образование. – Осъществява интегративни връзки между хуманитарните науки и гражданското образование. 	Учебен тест със затворени и отворени въпроси, текст с въпроси към него. Беседа, въпроси за размисъл.	

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 11. КЛАС (Общообразователна подготовка)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебната програма по гражданско образование за 11. клас се основава на Всеобщата декларация за правата на човека, Конвенцията за правата на детето, Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, Европейската референтна рамка за ключови компетентности, Конституцията на Република България и изискванията за резултатите от обучението по учебния предмет гражданско образование в Държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка.

Основна цел:

Обучението по гражданско образование е в основата на личностното развитие и подготовката на младия човек за социална реализация чрез познаването, владенето и защитата на човешките права и свободи, съобразени със законите на демократичното общество. Гражданското образование подпомага развитието и утвърждаването на ученика като гражданин на Република България и на Европейския съюз и като личност, която:

- е свободна и способна да взема отговорни решения за себе си и за другите;
- познава и отстоява своите права, свободи и отговорности;
- има осъзнати отношения с държавата и обществото;
- е активен участник в социални събития и има мотивация за позитивна промяна.

Учебният предмет гражданско образование в 11. клас поставя акцент върху:

- гражданите, политиката и демокрацията;
- гражданите, правата и отговорностите;
- идентичностите и различията в обществото.

В резултат от цялостното обучение по гражданско образование учениците придобиват следните комплексни социални и граждански компетентности:

- критическо мислене и рационална аргументация; конструктивно участие в диалог и дебат; вземане на решения; решаване на проблеми; мирно решаване на конфликти; изграждане и поддържане на общности от съмишленици, създаване и управление на проекти; конструктивно общуване в различни контексти и социални среди, отговорно и информирано участие в социалния и политическия живот на страната, медийна грамотност.

Основните дейности, свързани с обучението, са:

- изработване на социално, общностно и/или личностно значим проект с цел позитивна промяна в училищната среда и местната общност;
- проучване на проблеми на демократичното общество и ролята както на отделната личност, така и на общността за тяхното решаване;
- анализ на ролята на гражданина в демократичните процеси и работа по конкретни казуси, близки до средата и всекидневието на учениците;
- осъществяване на информиран избор и създаване на възможности за личностна реализация.

Организацията на обучението по гражданско образование в XI клас се основава на интерактивни методи и техники на преподаване (дебати и дискусии, учене чрез изследване, учене чрез практика, учене чрез преживяване, решаване на казуси, разработване на проекти).

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
Гражданите, политиката и демокрацията	<ul style="list-style-type: none"> • Проследява възникването и развитието на идеята за демокрация, гарантираща правата на човека и гражданина, отговорността на държавните институции и гражданите пред закона и гражданското общество. • Анализира характеристиките на правовата държава: върховенство на закона, прозрачност, честност, почтеност при вземането на институционални решения. • Познава механизмите на вземане на институционални решения и оценява тяхната легитимност. • Оценява възможностите за демократическо участие в гражданското общество и ученическото самоуправление.
Граждани, права и отговорности	<p>Анализира и съпоставя идеите за свободата, човешките права и гражданските права.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разграничава частна от публична сфера на обществения живот. • Изследва казуси, свързани с нарушаване на правата на човека, и представя аргументирани решения в писмен вид. • Оценява обществени събития в страни от Европейския съюз и в други страни от позицията на правата на човека. • Осъзнава необходимостта за лично участие и отговорност в демократичното вземане на решения на всички нива.
Идентичности и различия в обществото	<p>Разграничава основните социални групи и общности, разбира спецификата на гледните им точки.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разграничава различни видове малцинствени политики – асимилация, (авто)сегрегация, интеграция и изразява собствена позиция за тях. • Ориентира се в източниците на противоречия между отделни етнически и религиозни общности и демонстрира стремеж към разрешаване на конфликтни ситуации по градивен начин. • Проявява способности да общува конструктивно в различни среди и ситуации. • Осъзнава и цени своята национална идентичност. • Анализира европейската култура и ценности и дава примери за взаимопроникване и културни влияния. • Свързва своята европейска идентичност с правата и отговорностите на европейското гражданство.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>1. Гражданите, политиката и демокрацията</p> <p>1.1. Свобода, граждани и власт.</p> <p>1.2. Политика, демокрация и върховенство на закона.</p> <p>1.3. Гражданско общество и гражданско участие.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава възникването и развитието на идеята за свободна личност и права на човека. • Разграничава типове власт и легитимност. • Разбира ролята на институциите за регулиране на обществените отношения. • Разбира механизмите на властта в различните социални единици (семейство, приятелски кръг, училище, местна общност...) и начините да участва активно в тях като гражданин. <ul style="list-style-type: none"> • Познава идеята за демокрация и типовете демокрация (пряка, представителна и демокрация на участието). • Разбира връзката между политическо управление, политическо поведение и политическа култура. • Разграничава видове изборителни системи (пропорционална, мажоритарна, смесена). • Идентифицира и оценява негативното влияние на корупционните практики в изборния процес (купуване и продаване на гласове, принуждаване, манипулации на изборни документи) за справедливото и честно реализиране на представителната демокрация. • Осмисля значимостта на върховенството на закона за демокрацията <ul style="list-style-type: none"> • Разбира възможностите на гражданското общество за коригиращо въздействие на политическата власт. • Осъзнава възможностите на критическата публичност за противодействие на медийни манипулации и политически популизъм. • Познава различни форми на гражданско участие. 	<p>личност свобода правна норма власт легитимност демокрация представителна демокрация гражданска общност управление самоуправление демократично гражданство изборителна система мажоритарен и преференциален вот корупция медийна грамотност</p>

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
1.4. Ученикът и училището в демократичното гражданство .	<ul style="list-style-type: none"> • Инициира и участва в значими за училището и местната общност събития. • Разглежда процесите в съвременното училище от гледна точка на демократичното гражданство. • Използва и прилага компетентностите по гражданско образование за решаване на проблеми на училищната и местната общност. 	
<p>2. Граждани, права и отговорности</p> <p>2.1. Идеята за справедливост – права и отговорности на гражданите</p> <p>2.2. Аз и моята гражданска позиция.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Обвързва идеята за правата на човека с понятията свобода, справедливост, равенство и човешко достойнство. • Познава основните конституционни права на гражданите на Република България. • Познава международни документи за правата на човека (Всеобща декларация за правата на човека, Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, Конвенция за правата на детето), интерпретира степента на приложението им у нас, в Европейския съюз и в света. • Разграничава универсални права на човека от колективни и от групово специфични човешки права. • Различава случаи на нарушения на правата на човека и правата на детето, познава механизми за тяхната защита на национално, европейско и международно ниво. • Осъзнава необходимостта от лично участие и отговорност в демократичното вземане на решения на всички нива (семейство, училище, местна общност...). • Познава значението на организираното гражданско общество за демократичните процеси. • Оценява ролята на неправителствения сектор в гражданското общество. • Познава форми на граждански контрол и е мотивиран да участва в тяхното прилагане. 	<p>справедливост равенство права (граждански, политически, икономически, социални, културни) Омбудсман Комитет на ООН по правата на детето отговорност граждански протест гражданско неподчинение вот на доверие/недоверие</p>

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>3. Идентичности и различия в обществото</p> <p>3.1. Възникване и разгръщане на идентичностите</p> <p>3.2. Малцинства и гражданското общество</p> <p>3.3. Конструктивно общуване и взаимодействие</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава основните социални групи и общности и разбира спецификата на техните светогледи. • Разбира, оценява и обяснява ролята на езика, религията, етническата принадлежност и традициите за социална обвързаност и различия в обществото. • Разбира отношенията между групови идентичности и национална идентичност. Прави разлика между етническа и гражданска нация. • Познава европейските традиции и ценности и определя мястото на България в световната култура. <ul style="list-style-type: none"> • Изследва източниците на идентичност на основните малцинствени групи в страната или в конкретно населено място. • Умее да работи с основни документи и институции за защита правата на малцинствата в България и Европа. • Разпознава случаи на дискриминация по полов, религиозен, етнически и расов признак, а също и на хора с увреждания и оценява оправдаността на борбата с дискриминацията. • Анализира европейската култура и ценности и дава примери за взаимопроникване и културни влияния. <ul style="list-style-type: none"> • Разграничава различни видове малцинствени политики – асимилация, (авто)сегрегация, интеграция и изразява собствена позиция за тях. • Ориентира се в източниците на противоречия между отделни етнически и религиозни общности. • Разграничава патриотизъм от национализъм. • Осъзнава необходимостта за противодействие срещу насилието и демонстрира стремеж към разрешаване на конфликтни ситуации по градивен начин. • Осъзнава своята европейска идентичност и правата и отговорностите на европейското гражданство. 	<p>идентичност (културна, национална, етническа, гражданска...)</p> <p>общност и общество социална група</p> <p>дискриминация</p> <p>малцинство</p> <p>ксенофобия</p> <p>конструктивно общуване</p> <p>солидарност</p> <p>културно влияние</p> <p>европейско гражданство</p> <p>и идентичност</p>

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет гражданско образование в XI клас е 36 часа.

За нови знания	34%
За практическа дейност и упражнения	50%
За обобщение	8%
За контрол и оценка (за изходно ниво и за контролни работи)	8%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

- Препоръчва се установяване на входното ниво (изследване на нагласите и очакванията без оценяване) с тест или анкета и оценяване на изходното ниво в края на учебната година.
- Текущи оценки се поставят върху резултатите от практическата работа на учениците при приключване на всяка тема.
- Оценяват се равнището на теоретичните и фактологичните знания, познавателните и практическите умения, както и креативността, инициативността, предприемчивостта и творческите изяви и постижения.
- Оценяват се уменията за осъществяване на устна и писмена комуникация с използване на точна терминология.
- Оценяват се практическите умения за създаване на проекти.

Съотношение при формиране на срочна и годишна оценка:

Текущи оценки от входящ, текущ и изходящ контрол (в началото на учебната година, след всяка тема и в края на годината).	40%
Оценки от други участия (портфолио, самостоятелна работа, решаване на казуси; работа по проекти и др.)	60%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

• **Образователна среда.** Препоръчително е ползването на кабинет, оборудван с компютърна техника и интернет за търсене и обработка на информация. Част от програмата може да се изпълнява извън училището – работа по проекти, проучвания, посещения на институции, изследователска дейност и т.н.

• **Интегративни връзки.** Водеща роля за осъществяване на гражданското образование имат предметите от сферата на обществените и хуманитарните науки. В обучението по роден и чужди езици се осъществяват комуникативни, обществени и граждански компетентности чрез текстове, казуси и изследвания с гражданска насоченост. Чрез него учениците осмислят и собствените си интереси на граждани. Останалите учебни предмети също имат важно значение за гражданското образование чрез прилагане в процеса на обучение на неговите основни принципи (плюрализъм и толерантност, зачитане на човешкото достойнство и равните неотменими права на човека, практическа насоченост, личностно отношение, аргументираност и убеденост, творческо и критическо мислене, достъпност до основните постижения на световната култура, интердисциплинарност), както и чрез използване възможностите на тяхното учебното съдържание.

• **Работа по проекти.** Осигуряване на възможност за самостоятелно и екипно разработване на обществено значими проекти, целящи качествена промяна в социалната среда по темите на учебната програма. Стимулиране на креативност и на умения за проучване, обработване и сравняване на информация, синтез и анализ и защита на собствена позиция.

• **Извънучилищни инициативи и дейности.** За разширяване познавателните и практическите умения на учениците се препоръчват:

- участие в местни, регионални и национални обществени инициативи;
- развитие на умения за сътрудничество с местните власти, медии и НПО;
- участие в олимпиада по гражданско образование;
- участие в регионални, национални и международни конкурси и състезания по теми на гражданското образование: образование за демократично гражданство, права на човека, здравно образование, екология, интеркултурно образование и глобални проблеми на човечеството.

ОТГОВОРИ НА ВЪПРОСИТЕ ОТ ТЕСТОВЕТЕ В УЧЕБНИКА

Тест 1

Въпрос №	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Отговор	Б	В	А	Г	А	Г	А	В	А	А – 2 Б – 3 В – 1 Г – 4	А	Г	Б	Б	Б
16 А	Двете тези са сходни. И ключови понятия са <i>човек</i> и <i>социална среда</i> – общество. И двете разглеждат отношението между тези две ключови понятия, като твърдят, че човек и неговият ум не биха могли да се развият без своята обществена среда. Човек не би могъл да осъществи своята човешка природа без нея.														
16 Б	Социалната среда или обществото подпомага нашата социализация и умение да разсъждаваме. То е средата, където тестваме мисловните връзки, които извеждаме. Ако не беше необходимо да комуникираме, нямаше да имаме нужда да ги създаваме. То е ниво от нашата човешка същност. То е възможност човек да осъществява себе си по-възможно най-идеален начин. (Възможни са и други варианти на отговор.)														
17	Общото благо не се измерва финансово – то не може да се купи и продаде. Общо благо е това, за което смятаме, че има върховна ценност, а не цена. Може обаче да бъде формулирано по различни начини: Изразява се в морални ценности, каквито са достойното поведение, изпълнението на дълга, проявата на отговорност и самосъзнание. Опазването на природата, социалната справедливост или защитата на отечеството също са идеали за общо благо. (Възможни са и други отговори.)														

Тест 2

Въпрос №	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Отговор	Г	Б	Б	Б и Г	А	В	В	Г	В	Б
11А	Представителна демокрация									
11Б	1. За нея е характерно, че условията, в които е приложима и подходяща, са свързани с най-много непосредствени или бъдещи ползи за обществото. 2. Тя е по-изгодна за съвременните общества и в същото време допринася за развитието на един по-добър и извисен национален характер от всяка друга форма на държавно управление. 3. Човешките същества са защитени от злините, които им причиняват другите, в степента, в която притежават силата да се защитават сами.									
11В	Теза: Най-съвършената и най-добра форма на управление е тази, която при условията, в които е приложима и подходяща, е свързана с най-много непосредствени или бъдещи ползи за обществото. Аргумент: Най-добре и най-бързо се развива обществото, когато най-добре и най-бързо се развива всеки един от членовете му. Т.е. общественият просперитет е функция от личния просперитет на всеки гражданин.									

Тест 3

Въпрос №	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Отговор	Б	Г	Г	Г	Б	А	А	Г	Б	Г
11А	Основната функция на човешката общност се явява достигането на щастието на хората.									
11Б	1. Като проявява гражданско самосъзнание в своите действия. 2. Като спазва законите. 3. Като участва в избори – дава своя вот отговорно. 4. Като зачита правата на другите и отстоява своите законово.									
11В	1. Човек трябва да се откаже от своето щастие и свободата си, когато те пречат на доброто на обществото. Той е само част от едно цяло... 2. Всеки проект с насоченост, която насърчава към осмисляне на гражданско самосъзнание, осмисляне на проблемите на дадената общност и към опит за тяхното решаване.									

STOP FAKE !

1. Анонимен ли е сайтът?

Има ли рубрика "за нас" или "контакти"?

Да!

Екипна публикация

Не!

2. Анонимни ли са публикациите?

Посочва авторство!

Общо авторство
пристрастия!

Без авторство!

3. Какви са източниците на информацията?

Авторство или посочен източник!

Компрометирани източници!

Липсват източници!

4. Често ли в рубриците и заглавията се срещат думи и изрази като „Шок!“, „Ужас!“, „Сензация!“, „Скандално!“ и подобни?

Няма такива изрази!

Налични са!
Дезинформират!

5. Има ли в съответната медия материали за конспирации, пророчества, знамения, свръхестествени явления, извънземни и пр.?

Няма такива изрази!

Налични са!

6. Използва ли се език на омразата?

Няма такива изрази!

Обидни епитети за голяма група от хора!

7. Чували ли сте дали тази медия да разпространява фалшиви новини? Публикува доказано фалшиви новини!

Нормална медия
заслужава
доверие

Съмнителна медия
допълнителни
проверки

Анонимна медия
не заслужава
доверие

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ГЛАСУВАНЕ – „ЗА“ ИЛИ „ПРОТИВ“

 ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК брой 89

ОФИЦИАЛНО ИЗДАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

*Решението на КС е с № 3
от 2017г.
Публикувано в ДВ бр.20
от 2017г.*

Омбудсманът на
Република България

02

Вняся искане до
Конституционния съд,
че член 242 /а/ от
Изборния Кодекс нарушава
основно конституционно
право на гражданите.

*Нов - ДВ, бр. 39 от 2016 г.,
в сила от 26.05.2016 г.*

КОНСТИТУЦИЯ
на
РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ

03

Конституционния съд
на Република България

Обявява в свое решение,
че чл. 242 /а/ от
Изборния Кодекс
е противоконституционен.
Неговото наличие противоречи
на основното право за
свободен избор.

26.07.2017г.

01

Изборен Кодекс 2014
Раздел XII.
Последици след
гласуването

Последици при неупражняване
на избирателното право:
Чл.242а (1) Лицата, които не са
упражнили избирателното си
право без уважителни причини
в два поредни избора от един и
същ вид, се заличават от
избирателния списък за
следващите избори и се вписват
в списъка на заличените лица при
условия и по ред, определени от
Централната избирателна
комисия.

Когато се науча да гледам на другия като на субект, тогава и само тогава и аз ставам субект. А.Хонет

Трите форми на признаване-фази на идентичността

1.ЕМОЦИОНАЛНАТА
ГРИЖА

Емоционалната грижа
любов -деца и родители,
приятели, влюбени.
Търсим баланса между
привързаност и
самостоятелност.

2.ПРАВНОТО
ПРИЗНАНИЕ

Ние сме носители
на права.
Научаваме се, че
другите също
имат равни на
нас права.

3.СОЦИАЛНОТО
ОДОБРЕНИЕ

Да ценим своя принос
в живота на другите.
Трябва да ценим и техния
принос в
нашия живот.

**КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ
ПО ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ
за 11. клас**

Автори

Димитър Вацов, Боян Знеполски,
Милена Якимова, Теодора Тодорова

Редактор

Даниела Кръстева

Графичен дизайн

Петко Минчев

Коректор

Яна Червенова

Българска. Първо издание, 2020 г.
ISBN 978-954-18-1600-4

Издател

„КЛЕТ БЪЛГАРИЯ“ ООД
1574 София, ул. „Никола Тесла“ № 5, BSR 2, етаж 4
тел.: 0700 47 400

e-mail: info@klett.bg, www.klett.bg

